

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри обліку та аудиту
_____ Кратт О.А.
(підпис) (ПІБ)
« ____ » _____ 2021 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 071 «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «ОБЛІК І АУДИТ»

Тема: «Облік і аналіз поточної кредиторської заборгованості підприємства»

Виконавець: студент групи ОА-415 Б Ковальова Валерія Юріївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник: д.е.н., професор, професор кафедри Косова Тетяна Дмитрівна
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Нормоконтролер _____
(підпис)

Косова Тетяна Дмитрівна
(ПІБ)

КИЇВ 2021

6. Календарний план-графік:

№ з/п	Завдання	Термін виконання етапу роботи	Примітка
1	Процес написання та оформлення матеріалів першого розділу випускної роботи та надання їх керівнику	17.05.2021р.- 25.05.2021р.	
2	Процес написання та оформлення матеріалів другого розділу випускної роботи та надання їх керівнику	26.05.2021р.- 31.05.2021р.	
3	Процес написання та оформлення матеріалів третього розділу випускної роботи, формування висновків і літератури та надання їх керівнику	01.06.2021р.- 07.06.2021р.	
4	1. Узгодження кваліфікаційної роботи з науковим керівником. 2. Погодження нормоконтролю. 3. Отримання рецензії та відгуку на випускну роботу. 4. Процес перевірки випускної роботи на плагіат. 5. Підготовка до захисту випускної роботи.	08.06.2021 р.- 11.06.2021 р.	
5	1. Переплетення випускної роботи. 2. Подання випускної роботи та супровідних матеріалів секретерю ЕК.	14.06.2021 р.- 20.06.2021 р.	

7. Консультація з окремих розділів:

Розділ	Консультант (посада, ПІБ)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
РОЗДІЛ 1	д.е.н., професор, професор кафедри Косова Тетяна Дмитрівна		
РОЗДІЛ 2	д.е.н., професор, професор кафедри Косова Тетяна Дмитрівна		
РОЗДІЛ 3	д.е.н., професор, професор кафедри Косова Тетяна Дмитрівна		

8. Дата видачі завдання «17» травня 2021 р.

Керівник Косова Тетяна Дмитрівна

(П.І.Б.)

(підпис)

Завдання прийняв до виконання Ковальова Валерія Юріївна

(П.І.Б.)

(підпис)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до випускної роботи «Облік і аналіз поточної кредиторської заборгованості на підприємстві»: 69 ст., 4 рис., 25 табл., 53 літературних джерела.

ПОТОЧНА КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ, ОБЛІК, АНАЛІЗ, ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ГОСПОДАРСЬКІ ОПЕРАЦІЇ, СИНТЕТИЧНІ І АНАЛІТИЧНІ РАХУНКИ, СТРУКТУРА, ОБОРОТНІСТЬ, РЕЗЕРВИ.

Мета випускної роботи полягає у розкритті особливостей обліку та аналізу поточної кредиторської заборгованості через визначення шляхів удосконалення механізму управління нею задля оптимізації діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є процес бухгалтерського обліку та аналізу кредиторської заборгованості товариства з обмеженою відповідальністю «НВП Енергостатус».

Предметом дослідження є комплекс засад теоретичного і методичного рівня щодо обліку та аналізу кредиторської заборгованості на тлі управління суб'єктами господарювання.

Методи дослідження: емпіричне дослідження, теоретичне дослідження, а також методи, притаманні вивченню економічних процесів: статистичних групувань, методи економічного аналізу

Інформаційні джерела: законодавчі та нормативні акти, що регламентують бухгалтерський облік поточної кредиторської заборгованості, наукова література щодо аналізу поточної кредиторської заборгованості, матеріали наукових конференцій і досліджень.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості застосування викладених у випускній роботі пропозицій щодо підвищення ефективности процесу обліку та аналізу поточної кредиторської заборгованості.

Апробація результатів дослідження: участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей, публікації в наукових журналах та тези доповіді на конференції.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1_ ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ.....	10
1.1 Економічна сутність кредиторської заборгованості та законодавчо - нормативне регулювання її обліку	10
1.2 Дискусійні аспекти обліку і аналізу поточної кредиторської заборгованості.....	16
Висновки до розділу 1.....	19
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	21
2.1 Мета, задачі та організація первинного обліку поточної кредиторської заборгованості підприємства.....	21
2.2 Синтетичний і аналітичний облік поточної кредиторської заборгованості	30
2.3 Проблемні питання обліку простроченої кредиторської заборгованості.....	49
Висновки до розділу 2.....	56
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	58
3.1 Мета, задачі, інформаційне забезпечення аналізу поточної кредиторської заборгованості підприємства.....	58
3.2 Аналіз динаміки, складу, та структури поточної заборгованості підприємства.....	60
3.3 Аналіз рівня оборотності поточної кредиторської заборгованості підприємства та резерви її прискорення.....	65
Висновки до розділу 3.....	70
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75

ВСТУП

Використання коштів та цінностей (як матеріальних так і нематеріальних) є базовою умовою діяльності абсолютної більшості суб'єктів у всіх сферах господарювання. Господарські процеси слід розглядати, як необхідну умову безперервного коштів та цінностей. Діяльність підприємства є ніщо інше ніж постачання або придбання, безпосередньо пов'язані з розрахунковими операціями, що призводять до утворення кредиторської заборгованості. Саме ця заборгованість, що виникає внаслідок господарської діяльності підприємства, свідчить про його нормальне функціонування.

Сучасний етап розвитку відносин у економічній сфері свідчить, що безконтрольне зростання кредиторської заборгованості вочевидь є розповсюдженим явищем. Суб'єкти підприємництва мають складнощі своєчасному та в повному розрахунку за власними зобов'язаннями. Дані Державної служби статистики України підтверджують у 2015–2021 р.р. тенденцію до зростання кредиторської заборгованості.

Управління цією заборгованістю у теперішній час є злободенною проблемою підприємства, бо представляє складне завдання бухгалтерського обліку щодо відображення неплатежів. У свою чергу розрахунки здійснюються постійно протягом тривалого часу, що потребує постійних управлінських рішень, які становлять підґрунтя фінансового менеджменту.

На сьогодні, існує велика кількість публікацій вітчизняних та зарубіжних науковців щодо обліку та аналізу кредиторської заборгованості про те, залишається невирішеною низка питань. Так, залишається недосконалою методика обліку поточної кредиторської заборгованості, потребують подальшого дослідження методичні підходи до аналізу сумнівної та простроченої кредиторської заборгованості. Це й визначило актуальність даної роботи.

Теоретичною основою написання роботи слугували основні положення і висновки, сформульовані у працях вчених - економістів, а інформативною

базою виступали облікові дані товариства з обмеженою відповідальністю «НВП Енергостатус» згідно запису у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, зареєстровано 07.10.2014 року.

Орган, що здійснив реєстрацію - Солом'янська районна державна адміністрація в місті Києві. Код в ЄДР - 39431541. Місцезнаходження підприємства – 03067, м. Київ, вул. Полковника Шутова, буд.16, тел.: (044) 239-18-53.

Організаційно - правова форма – товариство з обмеженою відповідальністю. Форма власності – приватна. Розмір статутного капіталу – 10 000,00 грн.

Основним видом діяльності підприємства, згідно Статуту, являється: виробництво електророзподільчої та контрольної апаратури (код КВЕД 27.12).

Мета дослідження – розкриття особливостей обліку та аналізу поточної кредиторської заборгованості через визначення шляхів удосконалення механізму управління нею задля оптимізації діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої задачі потрібно вирішити наступні завдання:

- визначити економічну сутність кредиторської заборгованості підприємства та її види;
- охарактеризувати проблемні питання обліку поточної кредиторської заборгованості;
- розкрити організацію первинного, синтетичного та аналітичного обліку поточної кредиторської заборгованості;
- розглянути основні методи організації економічного аналізу поточної кредиторської заборгованості підприємства;
- проаналізувати динаміку, склад та структуру поточної кредиторської заборгованості підприємства;
- дослідити рівень, оборотність поточної кредиторської заборгованості підприємства та резерви її прискорення;
- на підставі узагальнень запропонувати напрями вдосконалення обліку та аналізу як підґрунтя механізму управління поточною кредиторською

заборгованістю підприємства.

Предмет дослідження – комплекс засад теоретичного і методичного рівня щодо обліку та аналізу кредиторської заборгованості на тлі управління суб'єктами господарювання.

Об'єктом дослідження є процес бухгалтерського обліку та аналізу кредиторської заборгованості товариства з обмеженою відповідальністю «НВП Енергостатус». Часовий інтервал дослідження об'єкта: три роки, 2018 – 2020 р.р..

У роботі застосовано загальнонаукові методи дослідження: емпіричне дослідження (спостереження, порівняння, моніторинг); теоретичне дослідження (співвідношення абстрактних та конкретних знань), а також методи, притаманні вивченню економічних процесів: статистичних групувань, методи економічного аналізу (для вивчення структури та динаміки поточної кредиторської заборгованості). Дослідження організації та методичних підходів бухгалтерського обліку поточної кредиторської заборгованості за вимогами НП(С)БО та ПКУ здійснювалося із застосуванням методів узагальнення та конкретизації.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні теоретичних аспектів та вирішенні практичного комплексу питань, пов'язаних з управлінням поточною кредиторською заборгованістю підприємства на базі якісного обліково - аналітичного забезпечення, а саме:

- запропоновано включити в облікову систему підприємства розроблені аналітичні субрахунки третього порядку, що сприятиме підвищенню рівня деталізації обліку кредиторської заборгованості для формування дієвих управлінських рішень;
- удосконалено документальне забезпечення відображення в обліку інформації щодо аналітичних даних в розрізі кредиторської заборгованості, класифікованої за термінами виникнення, з метою контролю простроченої та безнадійної заборгованості;

- обґрунтовано методичні підходи до комплексного аналізу кредиторської заборгованості, що забезпечуватиме результативність управління вказаною заборгованістю.

Розроблені пропозиції дозволять підприємству систематизувати та посилити інформаційну та контрольну функції бухгалтерського обліку поточної кредиторської заборгованості, підвищити ефективність обліково - аналітичних робіт, удосконалити організаційно - методичне відображення операцій.

Апробація результатів дослідження відбувалась наступним шляхом: Впровадження у науковий процес Національного авіаційного університету матеріалів наукової роботи на тему «Управління кредиторською заборгованістю підприємства: обліково - аналітичний контекст», довідка №27 від 05.02.2021 р..

Публікації:

1. Kovaleva V.Y. Use of International experience in National Standarts for accounting of account payeble. «Current problems and trends in the development of accounting and audit: Abstracts of X International scientific-practical online conference (April 15, 2021). pp. 32-33.
2. Бондаренко О.М., Ковальова В.Ю. Проблемні питання обліку списаної кредиторської заборгованості. *Науковий журнал «Virtus»*. 2020. №44. С. 271-274. URL: <http://virtus.conference-ukraine.com.ua/Journal44.pdf>.
3. Бондаренко О.М, Матвеева О.М., Ковальова В.Ю.. Облік, аудит та управління кредиторською заборгованістю. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/195/187>.

Структура: Випускна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Обсяг пояснювальної записки 69 сторінок, кількість ілюстрацій 4, таблиць 25, літературних джерел 53, додатків 12.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1.1 Економічна сутність кредиторської заборгованості та законодавчо - нормативне регулювання її обліку

У ході господарської діяльності підприємства встановлюють відносини з іншими суб'єктами господарювання для отримання товарів і матеріалів, проектів чи послуг для забезпечення їх постійної роботи. Основним наслідком комерційних операцій є поява зобов'язань, що призводить до виникнення кредиторської заборгованості, включаючи кредиторську заборгованість перед постачальниками та підрядниками. Зобов'язання виникають тому, що господарська діяльність підприємства пов'язана з отриманням позик та відстроченням оплати товарів та послуг.

Предметом боргу може бути як фізична, так і юридична особа, тобто кредитор та боржник. Об'єкт зобов'язання відноситься до об'єкта, на який вказують права та обов'язки суб'єкта. Маючи підстави, кредитор вимагає від боржника, а боржник повинен вчинити для кредитора певні дії: передачу майна, виконання робіт та сплату грошей. Тому об'єктом зобов'язання є дія. Наприклад, згідно договору купівлі - продажу продавець має обов'язок передати майно, тоді як покупець зобов'язаний заплатити.

Для належної організації бухгалтерської обробки зобов'язань важливо визначити, коли виникають зобов'язання, оскільки юридична та економічна сторона цього питання відрізняються. Отже, під час підписання договору на поставку товару існує юридичне зобов'язання, суть якого полягає в тому, що воно може бути виконане в майбутньому. Таке зобов'язання не відображається в бухгалтерському обліку, оскільки воно не є боргом. У бухгалтерському обліку зобов'язання відображається тільки тоді, коли у зв'язку з ним виникає

заборгованість. Зазвичай, заборгованість виникає після переходу права власності (одержання прав використання) на товари і послуги.

Поняття «розрахунки» та «заборгованість» в переважній більшості містять посилання на «зобов'язання»: розрахунки виникають за зобов'язаннями або зобов'язання витікають з розрахунків, заборгованість - це зобов'язання або навпаки [48].

Тобто потрібно визначити місце кожного поняття та взаємозв'язок між ними. Зобов'язання - це борги (заборгованість), понесені підприємством в результаті придбання товарів та послуг у кредит або позики, отримані підприємством для самофінансування.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та розкриття її у фінансовій звітності визначаються НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [35]. Норми даного положення (стандарту) поширюється на підприємства, організації та інші юридичні особи незалежно від форми їх власності, крім бюджетних установ. Визначення, визнання, порядок оцінки та розкриття інформації щодо зобов'язань регламентуються також НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [34].

Згідно НП(С)БО 11 «Зобов'язання», зобов'язання - це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [35]. Його відображення в обліку розпочнеться у тому випадку, коли суб'єкти господарювання, що уклали договір, перейдуть до виконання взятих на себе обов'язків та за наявності умов відповідно до НП(С)БО 11: оцінка зобов'язання має бути достовірно визначена; існуватиме ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок погашення зобов'язання [35].

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зобов'язання - заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [34].

Кредиторська заборгованість є найважливішою частиною зобов'язань компанії, включаючи довгострокові та поточні зобов'язання. Кредиторська заборгованість - це сума боргу, яку компанія (організація) повинна сплатити юридичній або фізичній особі (кредитору) у відповідний час, оскільки вона отримує кошти в готівковій чи іншій формі або отримує товари (проекти, послуги) без попередньої оплати.

Численні розрахунки з постачальниками та підрядниками займають особливе місце у кредиторській заборгованості. Зобов'язання підприємства, що виникають перед постачальниками та підрядниками - це короткострокові зобов'язання, що виникають при постачанні продукції чи наданні послуг. Розрахунки з постачальниками - це кредиторська заборгованість за товари, проекти та послуги на основі подальшого платежу або інших умов погашення боргу. Якщо спочатку здійснюється передоплата, то в бухгалтерському обліку виникає дебіторська заборгованість за авансами виданими.

Економічна природа кредиторської заборгованості полягає в тому, що вона є не лише частиною власності організації (як правило, це кошти), а й товарно - матеріальним активом, таким як борг за товарними позиками. Як правова категорія, кредиторська заборгованість - особлива частина майна організації, є предметом обов'язкових правовідносин між організацією та її кредиторами.

Підприємство може користуватися кредиторською заборгованістю, але у нього залишається обов'язок повернути частину майна кредиторам, на яку вони мають права вимоги.

Отже, кредиторська заборгованість має подвійну юридичну природу: з одного боку - це частина майна організації, володіння або навіть право власності на позичені гроші чи речі; з іншого боку, це борг підприємства перед кредиторами, тобто особами, у яких є повноваження витребувати чи стягнути від організації зазначену частину майна. Іншими словами, кредиторська заборгованість є невід'ємною складовою механізму підприємства.

Виходячи з сутності розрахунків, кожне підприємство одночасно є і кредитором, і дебітором, а кожна розрахункова операція приводить до

одночасного виникнення дебіторської заборгованості в одного підприємства, і кредиторської - в іншого [16].

Незважаючи на те, що одні дослідники визначають кредиторську заборгованість як грошові кошти, інші – як частину майна, ще інші – як форму розрахунків, проте кредиторська заборгованість є важливою частиною кругообігу капіталу, що призводить до постійного ведення господарських операцій на підприємстві, тобто господарські операції, є причиною постійних платежів та надходження грошових коштів. Саме тому важливо розглядати кредиторську заборгованість як невід'ємну частину капіталу.

Залежно від строку погашення зобов'язання поділяються на поточні та довгострокові. Згідно з НПСБО 11 поточні зобов'язання – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу [35].

Поточні зобов'язання містять: короткострокові кредити банків, поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, короткострокові векселі видані, кредиторську заборгованість щодо розрахунків за товари, роботи, послуги, а також поточну заборгованість за отриманими авансами, розрахунками з бюджетом, щодо страхування, оплати праці, розрахунків з учасниками, а також інших розрахунків [35].

Під час обліку та аналізу кредиторської заборгованості необхідно спиратися на законодавчо - нормативну базу, що регулює методологічні засади формування в бухгалтерського обліку заборгованості та розкриття у фінансовій звітності інформації щодо неї.

Правове регулювання бухгалтерського обліку - це система законодавчих та нормативних актів, згідно з якими компанії здійснюють господарську та фінансову діяльність та забезпечують ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Ці норми мають певний рівень підпорядкування. Правові засади організації документального оформлення розрахунків з товарно - грошових операцій, оподаткування цих операцій, ведення бухгалтерського обліку та складання звітності досить чітко регламентуються законами України,

постановами Кабінету Міністрів, наказами міністерств, відомств, державної податкової служби, Національного банку України. Основні законодавчо - нормативні акти наведені в табл. 1.1.

Вказані документи та закріплені в них норми є основою для встановлення єдиних правил ведення обліку для всіх підприємств.

Таблиця 1.1

Нормативно-правові акти, що регулюють облік кредиторської заборгованості та розрахункові операції

№ з/п	Назва нормативного документу	Основний зміст
1	2	3
1	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996-XIV від 16.07.99 р.	Встановлює правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні
2	Цивільний кодекс України № 435-IV від 16 січня 2003 року	Регулює особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників
3	Господарський кодекс України № 436-IV від 16 січня 2003 р.	Встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності
4	Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р.	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки
5	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджено наказом Міністерства Фінансів України № 73 від 07.02.2013 р.	Установлює вимоги до складання фінансової звітності, визнання і розкриття її елементів
6	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність» затверджено наказом Міністерства Фінансів України № 628 від 27.06.2013 р.	Визначає порядок складання консолідованої фінансової звітності та загальні вимоги до розкриття інформації щодо складання консолідованої фінансової звітності

1	2	3
7	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання" затверджено наказом Міністерства Фінансів України № 20 від 31.01.2000р.	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності
8	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід" затверджено Наказом Міністерства Фінансів України № 290 від 29.11.1999 р.	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності
9	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова звітність" затверджено Наказом Міністерства Фінансів України № 39 від 25.02.2000р.	Установлює зміст і форму Фінансової звітності малого підприємства та мікропідприємства
10	Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» затверджено постановою Національного банку України №22 від 21.01.2004 р.	Встановлює загальні правила, види і стандарти розрахунків клієнтів банків та банків у грошовій одиниці України на території України
11	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджено наказом Міністерства Фінансів України № 879 від 02.09.2014 р.	Регламентує обов'язковість проведення інвентаризації розрахунків з покупцями та замовниками, постачальниками та підрядниками
12	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р.	Нагромадження та групування облікової інформації в межах рахунків бухгалтерського обліку
13	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена наказом Міністерства фінансів України №291 від 30.11.1999р.	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань
14	Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджено Мінфіном України № 88 від 24.05.95 р.	Визначення та порядок оформлення первинних документів та облікових реєстрів, виправлення в них помилок, організація документообігу

1	2	3
15	«Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку» затверджено наказом Міністерства фінансів України № 356 від 29.12.2000 р.	Спрямовані на узагальнення у регістрах бухгалтерського обліку методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань
16	Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності затверджено наказом Міністерства фінансів України № 433 від 28.03.2013р.	Розглядається питання розкриття інформації за статтями балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал

Джерело: сформовано автором.

Таким чином, підприємство зобов'язане виконувати встановлені законодавством вимоги, та розробляти власну облікову політику, що не суперечить їм.

1.2 Дискусійні аспекти обліку і аналізу поточної кредиторської заборгованості

Науковий інтерес до питань теорії та методології обліку та аналізу поточної кредиторської заборгованості простежується в працях вітчизняних та зарубіжних науковців.

Дослідження наукових робіт провідних вчених показали, що деякі теоретичні положення щодо поточних зобов'язань викликають дискусію, а питання визначення, класифікації, визнання, оцінки, методики їх обліку вимагають подальшого вивчення та вдосконалення.

Аналізуючи результати досліджень Ф.Ф. Бутинця [6] встановлено, що він пропонує класифікувати види заборгованості за терміном їх погашення, що базується на національних стандартах бухгалтерського обліку України. Проте, цей підхід не передбачає чіткого визначення класифікаційних ознак заборгованості. Ця проблема потребує розробки комплексного підходу до

класифікації зобов'язань, що буде враховувати специфіку окремих видів зобов'язань.

Незважаючи на довгу історію кредиторської заборгованості та кількості її досліджень, у сучасній науковій літературі немає єдиної думки щодо тлумачення даного поняття [11].

Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л. розглядають кредиторську заборгованість як форму оплати за товари та послуги, придбані в процесі діяльності підприємства. Ці товари та послуги регулярно повторюються та використовуються для виробництва (як сировини) або перепродажу (інакше її називають рахунками до сплати чи торговими рахунками до сплати) [7].

У свою чергу, С. Ф. Голов і В. М. Костюченко зазначають, що кредиторська заборгованість, рахунки до оплати - це суми, що стягуються з постачальників за придбання товарів або послуг у них в кредит [10].

Партин Г.О. та Загородній А.Г. роблять акцент на тому, що кредиторська заборгованість - це заборгованість підприємства перед іншими юридичними та фізичними особами. Дана заборгованість обумовлена попередніми діями (подіями) і оцінена в гривнях, і підприємство зобов'язане її погасити протягом певного періоду часу [30].

Очевидно, що наведені вище визначення терміну «кредиторська заборгованість» підтверджують певні розбіжності у трактуванні даного поняття. Недоліком є відсутність окремого нормативно - правового акту, який чітко визначатиме правові аспекти розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Проблеми організації, контролю та оптимізації обліку розрахунків, а також їх достовірного відображення у фінансовій звітності висвітлено у працях багатьох науковців. Тема обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками розглядалась провідними вітчизняними науковцями з бухгалтерського обліку, серед них доцільно виділити таких, як Ф. Ф. Бутинець, Г. В. Власюк, Н. Г. Горицька, О. В. Лишиленко, М. Д. Біляк та інші [26].

В працях вчених - обліковців розроблені наукові принципи регулювання поточних зобов'язань, відслідковування оптимальних їх розмірів у фінансовій звітності, обґрунтовано їх вплив на фінансову стабільність та платоспроможність підприємства. Однак, на сьогодні, багато питань залишаються не вивченими до кінця, що і визначає актуальність цієї теми для подальших досліджень.

Власюк Г. В. пропонує вдосконалити аналіз розрахунків з постачальниками шляхом створення таблиці, де буде видно заборгованість кожного постачальника за договорами, термінами погашення заборгованості за графіком та фактично. Це дасть змогу визначити за кожною операцією, дотримання термінів постачання товарно-матеріальних цінностей і своєчасність розрахунків [9].

Біляк М. Д. з метою вдосконалення бухгалтерського обліку з постачальниками та підрядниками запропонував ввести документ - «Реєстр документів, що підлягають оплаті», де вказується розрахунки та умови оплати постачальників, а також кінцевий залишок за кожним рахунком. Зведений «Реєстр документів, що підлягають оплаті» показує реєстр рахунків за кожним постачальником і підрядником та має інформацію про те, за що платить підприємство, які строки оплати та відображає залишок за кожним рахунком на кінець дня і має накопичувальну інформацію на кінець місяця. Цей документ дає змогу контролювати кредиторську заборгованість за конкретним рахунком від постачальника та підрядника [2].

Слід зазначити, що в більшості нормативно - правових актах кредиторська заборгованість ототожнюється з зобов'язаннями. Потребують вирішення проблеми єдиного підходу визначення даних термінів, чітка класифікація кредиторської заборгованості, удосконалення аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Ці проблеми зумовлюють актуальність теми дослідження .

Тому виникає необхідність удосконалення теоретичних й організаційних положень обліку поточних зобов'язань. Одним із найбільш складних і

дискусійних питань є методика проведення економічного аналізу кредиторської заборгованості на підприємствах. Значення цього аналізу особливо підвищується у період інфляції, коли вилучення власних коштів стає не вигідною.

Оскільки, кредиторська заборгованість є показником, що впливає на фінансову стійкість підприємства, вчені розглядають різні методики її аналізу. Багато сучасних вчених вважають, що аналіз кредиторської заборгованості не може бути розглянутий в повному обсязі за одним методом аналізу, тому використовують одразу декілька класичних методів аналізу кредиторської заборгованості [11;47;1].

В працях вчених - обліковців розглядаються наукові підходи до регулювання, підтримання оптимальної частки поточних заборгованостей за товари (роботи, послуги), обґрунтовується їх вплив на фінансову стійкість та платоспроможність підприємства.

Дослідження наукових робіт провідних свідчить про те, що окремі теоретичні положення досліджень проблем управління дебіторською та кредиторською заборгованістю є дискусійними, а низка важливих аспектів визначення, класифікації, визнання, оцінки, методики їх обліку потребують уточнення та подальшого вдосконалення [15;11;8;19].

Висновки до розділу 1

Дослідження теоретичних основ обліку та аналізу кредиторської дозволяє зробити наступні висновки:

1. Переважними наслідками комерційних операцій є виникнення зобов'язань, результатом якого є виникнення кредиторської заборгованості.
2. Причина виникнення зобов'язань - отриманням кредитів, а також товарів і послуг з відтермінуванням платежу.

3. В бухгалтерському обліку поняття "зобов'язання" вужче, ніж в цивільному законодавстві. У бухгалтерському обліку зобов'язання реєструється тільки в тому випадку, коли у зв'язку з ним виникає заборгованість. Здебільшого, заборгованість виникає після переходу права власності (одержання прав використання) на товари і послуги.
4. Методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та розкриття її у фінансовій звітності визначаються НП(С)БО 11 "Зобов'язання" [35].
5. Питання оцінки поточних зобов'язань та їх класифікації потребує більшої конкретики, що дасть змогу надати достовірну інформацію про них у звітності.
6. Під час обліку та аналізу кредиторської заборгованості необхідно спиратися на законодавчо- нормативну базу, що є підґрунтям для організації основних моментів ведення обліку.
7. Аналіз економічної літератури показав, що до цього часу серед науковців є певні розбіжності у визначені даного поняття «кредиторської заборгованості», відсутня єдність поглядів щодо її класифікації.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Мета, задачі та організація первинного обліку поточної кредиторської заборгованості підприємства

У бухгалтерському обліку джерелом виникнення зобов'язання є факт проведення господарської операції, інформація про яку служить підставою для бухгалтерських записів, що і відображають зобов'язання підприємства.

Для обліку інформації про поточну кредиторську заборгованість, тобто зобов'язання, які мають бути погашені в ході операційного циклу підприємства або протягом дванадцяти місяців з дати балансу, в Плані рахунків передбачено клас 6 «Поточні зобов'язання» [32].

Відповідно до Плану рахунків та Інструкції про його застосування [32] поточні зобов'язання поділяють на: короткотермінові позики; поточну заборгованість за довготерміновими зобов'язаннями; короткотермінові векселі видані; розрахунки з постачальниками та підрядниками; розрахунки за податками й платежами; розрахунки за страхуванням; розрахунки за виплатами працівникам; розрахунки з учасниками; розрахунки за іншими операціями, доходи майбутніх періодів.

Для обліку кожного виду зобов'язань є відповідні рахунки. Ці рахунки пасивні. За дебетом в них відображають виконання (зменшення) зобов'язань, а за кредитом - утворення (збільшення) зобов'язань.

На деяких субрахунках синтетичних рахунків 63, 64, 65 та 68 залишок на кінець місяця може бути не тільки кредитовим, але й дебетовим. Такі показники не згортаються, а залишок на синтетичному рахунку детально визначається за дебетом та кредитом, як сума відповідного залишку на

субрахунку. Перелік рахунків класу 6 «Поточні зобов'язання» надано в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Перелік рахунків класу 6 «Поточні зобов'язання»

Синтетичні рахунки		Субрахунки
Код	Назва	
Клас 6 «Поточні зобов'язання»		
1	2	3
60	Короткострокові позики	601 «Короткострокові кредити банків у національній валюті»
		602 «Короткострокові кредити банків в іноземній валюті»
		603 «Відстрочені короткострокові кредити банків у національній валюті»
		604 «Відстрочені короткострокові кредити банків в іноземній валюті»
		605 «Прострочені позики в національній валюті»
		606 «Прострочені позики в іноземній валюті»
61	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	611 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті»
		612 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в іноземній валюті»
62	Короткострокові векселі видані	621 «Короткострокові векселі, видані в національній валюті»
		622 «Короткострокові векселі, видані в іноземній валюті»
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
		632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»
		633 «Розрахунки з учасниками ПФГ»
64	Розрахунки за податками й платежами	641 «Розрахунки за податками»
		642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»
		643 «Податкові зобов'язання»
		644 «Податковий кредит»
65	Розрахунки за страхування	651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування»
		652 «За соціальним страхуванням»
		654 «За індивідуальним страхуванням»
		655 «За страхуванням майна»
		651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування»
66	Розрахунки за виплатами працівникам	661 «Розрахунки за заробітною платою»
		662 «Розрахунки з депонентами»
		663 «Розрахунки за іншими виплатами»
67	Розрахунки з учасниками	671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»
		672 «Розрахунки за іншими виплатами»
68	Розрахунки за іншими операціями	680 «Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу»
		681 «Розрахунки за авансами одержаними»
		682 «Внутрішні розрахунки»
		683 «Внутрішньогосподарські розрахунки»

1	2	3
		684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»
		685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
69	Доходи майбутніх періодів	-

Джерело: сформовано на підставі [32].

Перелік синтетичних рахунків забезпечує накопичення, групування та узагальнення облікової інформації про господарську діяльність з метою її використання для управління, контролю і звітності.

Підприємства можуть запроваджувати окремі субрахунки, уточнювати їх (не змінюючи нумерації) залежно від особливостей діяльності та потреб обліку. Виділення поточної заборгованості в окремий клас дає можливість посилити контрольні функції обліку, визначити важливі економічні показники, зокрема наявність власних оборотних коштів.

Інформаційна функція є головною в бухгалтерському обліку. Тому бухгалтерський облік визначається як мова бізнесу і він повинен бути зрозумілим не тільки для бухгалтерів, але й для користувачів його інформації. Документування є основою бухгалтерського обліку, за допомогою нього бухгалтерський облік надає інформацію і це має велике значення для прийняття рішень. Така важлива ланка в ланцюгу функціонування бухгалтерського обліку представляє собою початок бухгалтерського обліку.

В бухгалтерському обліку не відображається жодна господарська операція, яка надійсно не оформлена первинним документом. Підписання первинного документа є початковим етапом бухгалтерського обліку. Саме тому його назва – первинний бухгалтерський облік. А вже до реєстрів обліку, Головної книги, звітності інформація потрапляє з первинних документів. Сукупність документів є інформаційною базою підприємства. Правильно організований документообіг на підприємстві це передача інформації між користувачами що сприяє прийняттю адекватних управлінських рішень.

Організація розрахунків з кредиторами багато в чому залежить від стану їх обліку і документального забезпечення. Документування таких операцій здійснюється з урахуванням вимог, наведених у ст. 9 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [41] та у Положенні про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [42].

На рис. 2.1 наведено перелік документів, які оформлюються при здійсненні операцій із зобов'язаннями на ТОВ «НВП Енергостатус».

Документи для обліку поточних зобов'язань

Код	Назва рахунку	Первинні документи
1	2	3
60	Короткострокові позики	Кредитні договори, виписки банку, розрахунки бухгалтерії, платіжні доручення, договори позики, касові ордери, звіти касира
61	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	Договори, розрахунки бухгалтерії, відомості інвентаризації, накази, розпорядження, касові ордери, звіти касира, виписки банку, платіжні доручення
62	Короткострокові векселі видані	Господарські договори, векселі, розрахунки бухгалтерії, накладні, акти, рахунки, касові ордери, звіти касира, платіжні доручення, виписки банку
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	Договори, накладні, рахунки-фактури, рахунки, акти прийняття робіт, послуг, податкові накладні, товарно-транспортні накладні, зовнішньоекономічні договори купівлі-продажу, вантажно-митні декларації, приймальні акти і акти експертизи торговельно-промислової палати, комерційні документи (рахунки-фактури, інвойси, що підтверджують митну вартість товару); транспортні накладні, платіжні доручення, виписки банку
64	Розрахунки за податками й платежами	Розрахунки бухгалтерії, платіжні доручення, виписки банку, податкові накладні, вантажні митні декларації
65	Розрахунки за страхування	Платіжні доручення, виписки банку, розрахунково-платіжні відомості, лікарняні листи тощо
66	Розрахунки за виплатами працівникам	Розрахунково-платіжні відомості, платіжні відомості, таблиці обліку робочого часу, особові рахунки, листки обліку простоїв, чеки, касові ордери, звіти касира, платіжні доручення, виписки банку
67	Розрахунки з учасниками	Договори, розрахунки та довідки бухгалтерії, рішення власників, протоколи зборів акціонерів, накази, відомості обліку дивідендів, касові ордери, платіжні доручення, виписки банку
68	Розрахунки за іншими операціями	Договори, розрахунки бухгалтерії, відомості касові ордери, звіти касира, платіжні доручення, виписки банку
69	Доходи майбутніх періодів	Договори, виписка банку, ПКО, довідка бухгалтерії, накази, розпорядження

Рис.2.1 Документи для обліку поточної зобов'язань

Джерело: сформовано автором.

Пропонується до розгляду специфіка документування операцій, пов'язаних з обліком розрахунків за поточними зобов'язаннями:

1. Короткострокові кредити (позики).

Кредит (позика) – економічні відносини, що виникають між позикодавцем і позичальником з приводу одержання позики, з умовою обов'язкового повернення. Термін повернення та розмір відсотків встановлюються кредитним договором.

Короткострокові кредити - це кредити, строк повернення яких не перевищує 12 місяців з дати балансу.

2. Короткострокові векселі видані.

У Законі України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV «Про цінні папери і фондовий ринок» подається таке визначення векселя - це цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму власнику векселя (векселедержателю) [46]. Векселі можуть бути прості або переказні та існують виключно у документарній формі.

З іншого боку, відповідно до ст. 4 Закону України від 5 квітня 2001 року № 2374-III «Про обіг векселів в Україні» [45] видавати векселі можна лише для оформлення грошового боргу за фактично поставлені товари, виконані роботи, надані послуги, тобто спочатку відбувається поставка товарів (робіт, послуг), а вже потім - видача векселя. Умови щодо застосування вексельної форми розрахунків обов'язково відображено в договорі на поставку товарів, робіт (послуг), складеному в письмовій формі. Під час видачі (передачі) векселя, припиняються грошові зобов'язання щодо платежу за таким договором і виникає обов'язок сплатити борг за векселем.

3. Розрахунки з постачальниками та підрядниками.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками це найбільша частина розрахункових операцій, в бухгалтерській діяльності ці розрахунки найвагоміші, адже саме вони складають основну частину товарно-грошового руху підприємств.

Постачальник - юридична чи фізична особа, виробник товару або посередник, що забезпечує постачання товарно - матеріальних цінностей (сировини, матеріалів, палива, будівельних матеріалів, запчастин, товарів, тощо), надання послуг (постачання електроенергії, газу, води, пари тощо), виконання робіт (поточний і капітальний ремонт основних засобів тощо) покупцям відповідно до замовлень, заявок, угод, договорів [6].

Підрядники - спеціалізовані підприємства або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктів на підставі договорів підряду на капітальне будівництво [6].

Придбання ТМЦ другим шляхом може відбуватися за двома варіантами [49]:

- за попередньою оплатою (спочатку товари, роботи, послуги оплачуються, а потім відпускаються покупцю);
- з післяплатою (спочатку товари, роботи, послуги відпускаються, а потім проводиться оплата).

При купівлі ТМЦ укладається договір купівлі - продажу. Крім того, існує практика укладання усного договору та одночасного надання постачальником рахунку на оплату.

Документами, що свідчать про виникнення заборгованості покупця перед постачальником є накладні, товарно - транспортні накладні, акт приймання матеріалів, акти виконаних робіт тощо. Тобто це такі первинні документи, які свідчать про отримання покупцем ТМЦ або послуг від постачальника [49;23;5;48;6].

Оплату підтверджують такі документи: при готівковій оплаті - розрахункова квитанція, чек, корінець від прибуткового касового ордеру, при безготівковій оплаті - банківська виписка [49;23;5;48;6].

Отримання від постачальника ТМЦ з попередньою оплатою відбувається в наступному порядку:

- 1) продавець (постачальник) виписує рахунок для оплати покупцю;
- 2) покупець передає в банк платіжне доручення на переказ грошових коштів продавцю, банківські виписки контрагентів відобразять списання та

зарахування коштів; прибутковий касовий ордер оформлюється при оплаті готівковими коштами ;

- 3) отримання матеріальних цінностей відбувається з довіренністю, що оформлюється покупцем та реєструється в журналі реєстрації довіреностей;
- 4) передача продавцем ТМЦ покупцю здійснюється на підставі довіренності; підписана накладна є документом, що засвідчує факт передачі-отримання ТМЦ; при перевезенні товару автомобільним транспортом використовується також і товарно-транспортна накладна.

Отримання ТМЦ з післяоплатою відбувається такими етапами:

- 1) отримання матеріальних цінностей відбувається з довіренністю, що оформлюється покупцем та реєструється в журналі реєстрації довіреностей;
- 2) покупець пред'являє продавцю (постачальнику) довіреність, продавець виписує накладну та рахунок на оплату, що є підставою для оплати отриманих ТМЦ через банк або готівкою через касу;
- 3) покупець передає в банк платіжне доручення на переказ грошових коштів продавцю, або оплачує вартість товарів готівкою, отримуючи від постачальника корінець прибуткового касового ордеру.

При наданні постачальником робіт (послуг), виконавець (постачальник) виписує акт виконаних робіт (акт наданих послуг), що підтверджують факт виконання роботи (надання послуги).

Отже, первинні документи підтверджують господарську операцію підприємства та є підставою для їх законного відображення в бухгалтерському обліку. Організація первинного обліку на підприємстві відіграє ключову роль, оскільки в майбутньому вона буде надавати прозору та надійну інформацію про платежі постачальникам та підрядникам, а також про стан погашення боргів перед ними, що, у свою чергу, буде відображено у фінансовій звітності для внутрішніх та зовнішніх користувачів та використано для аналізу та контролю фінансово - господарської діяльності.

4. Розрахунки за податками та платежами.

В сучасних умовах важливе значення в системі обліку має точний і повний облік величини платежів до бюджету. Порядок справляння таких платежів регулюється чинним законодавством.

Первинними документами для нарахування податків є розрахунки бухгалтерії, податкові декларації з певних податків, відомості нарахування заробітної плати – для розрахунку податків із заробітної плати, податкові накладні – для розрахунків з ПДВ, для нарахування митних платежів – митна вантажна декларація. Сплата податків та обов'язкових платежів до бюджету здійснюється на підставі платіжних доручень, виписок банку, квитанцій банку при сплаті готівкою через банк.

5. Розрахунки за страхуванням.

Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [44] введено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Єдиний соціальний внесок нараховується на фонд оплата праці та сплачується роботодавцем.

Основним первинним документом є розрахунково - платіжна відомість нарахування заробітної плати та розрахунок бухгалтерії єдиного внеску. Підприємства звітуються за встановленою формою перед регіональними відділеннями Пенсійного фонду та ДПС. Перерахування внеску до бюджету здійснюється на підставі платіжних доручень, виписок банку, квитанцій банку при сплаті готівкою через банк.

6. Розрахунків за виплатами працівникам.

Одним із важливих поточних зобов'язань, що систематично генерується в процесі господарської діяльності, є зобов'язання щодо заробітної плати перед працівниками. Заробітна плата - це грошова винагорода за працю, яка виконана працівниками.

Підставою для нарахування заробітної плати при погодинній оплаті служить таблиця обліку робочого часу, до якого щоденно записуються дані про відпрацьований час у годинах, а при неявках — причини.

Облік особового складу працівників на підприємствах покладено на відділи кадрів (працівників із кадрів). Наказом Державного комітету статистики України від 05 грудня 2008 року № 489 [27] затверджено типові форми первинної документації зі статистики праці. Для обліку прийнятих на роботу працівників застосовується «Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу» (типова форма № П-1). Документальне оформлення щорічної відпустки відображається за типовою формою № П-3 «Наказ (розпорядження) про надання відпустки». Типова форма № П-4 «Наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту)» використовується для оформлення наказів про звільнення з будь-яких підстав.

Для нарахування заробітної плати та визначення суми яка підлягає виплаті кожному працівнику, використовують розрахункові та розрахунково - платіжні відомості. Це - реєстрами аналітичного обліку. Для виплати заробітної плати складають платіжні відомості. Можлива виплата заробітної плати з каси підприємства видатковими касовими ордерами для кожного співробітника. Виплата заробітної плати у безготівковому порядку здійснюється на банківські (карткові) рахунки співробітників на підставі платіжних доручень банку, виписки банку.

7. Розрахунки з учасниками.

Рахунок № 67 "Розрахунки з учасниками" має на меті узагальнити інформацію про розрахунки з учасниками та засновниками, пов'язані з розподілом власного капіталу (дивіденди, повернення акцій тощо).

Корпоративні права - це володіння частками (акціями) у статутному капіталі юридичної особи.

З позиції бухгалтерського обліку дивіденди – це частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) згідно із часткою їх участі у власному капіталі підприємства (п. 4 НП(С)БО 15) [36].

Порядок використання прибутку (у т. ч. для виплати дивідендів) повинен бути закріплений у статутних документах підприємства. Рішення про виплату дивідендів приймається на загальних зборах учасників (акціонерів, власників).

Воно повинне бути зафіксоване в протоколі зборів учасників. Зазвичай на підставі протоколу загальних зборів керівник підприємства видає наказ (розпорядження), у якому конкретизуються дії різних посадових осіб (служб) підприємства з нарахування та виплати дивідендів. Для бухгалтерії цей наказ є підставою для відображення в обліку операцій з нарахування, оподаткування і виплати сум дивідендів. Виплата дивідендів у безготівковому порядку здійснюється на банківські (карткові) рахунки учасників на підставі платіжних доручень банку, виписки банку. Виплата з каси оформлюється складеними видатковими касовими ордерами.

8. Розрахунки за іншими операціями.

Рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями» призначений для обліку операцій, що не знайшли свого відображення на рахунках 63-67, зокрема розрахунки за авансами одержаними, з дочірніми підприємствами, внутрішньогосподарські розрахунки з виробничими одиницями і господарствами, виділеними на окремий баланс, за взаємним відпуском матеріальних цінностей, реалізацію послуг, за нарахованими відсотками, з різними організаціями за операції некомерційного характеру і т.д.

Відображення в бухгалтерському обліку таких операцій відбувається на підставі первинних документів (договорів, рахунків, накладних, актів, платіжних доручень, виписок банку, звітів касиру, касових ордерів, і т.д.), що підтверджують виникнення зобов'язань.

2.2 Синтетичний і аналітичний облік поточної кредиторської заборгованості

Узагальнене відображення в грошом вимірі наявності та руху економічно однорідних господарських засобів і майна підприємства та джерел їх утворення в називається синтетичним обліком. Синтетичні рахунки – це балансові рахунки, що узагальнюють облік господарської діяльності підприємства. Синтетичні рахунки призначені для інтерпретації інформації в

узагальненому вигляді і в грошовому вимірнику. Синтетичні рахунки на практиці визначені Планом рахунків [32].

Для систематичного контролю за наявністю та рухом розрахунків з кредиторями, для прийняття управлінських рішень крім узагальнених показників потрібна більш докладна інформація. Рахунки, що відкривають для конкретизації бухгалтерського обліку, для деталізації інформації щодо засобів підприємства та джерел формування, називаються - аналітичними, а облік, що ведеться на цих рахунках, - аналітичним обліком. Наприклад: підприємство має знати не лише загальну суму кредиторської/дебіторської заборгованості, а мати інформацію щодо кожного кредитора/дебітора, щоб контролювати стан розрахунків з ними.

Розглянемо порядок ведення бухгалтерського обліку для узагальнення інформації про окремі види поточних зобов'язань. При дослідженні питання обліку використовувалась інформація з облікових реєстрів бухгалтерського обліку товариства з обмеженою відповідальністю «НВП Енергостатус» (далі ТОВ «НВП Енергостатус»).

Форма організації бухгалтерського обліку, що використовується на підприємстві: автоматизована (комп'ютерна). Для автоматизації обліку використовується програма «1С-Підприємство 8.3 (Бухгалтерія для України)».

Пропонується до розгляду типові операції, пов'язані з обліком розрахунків за поточними зобов'язаннями ТОВ «НВП Енергостатус»:

1. Облік короткострокових кредитів.

Для обліку розрахунків за кредитами банків у національній та іноземній валютах, строк повернення яких не перевищує дванадцяти місяців з дати балансу, та за позиками, термін погашення яких минув, використовують рахунок 60 «Короткострокові позики». За кредитом 60 «Короткострокові позики» відображаються суми одержаних кредитів, за дебетом – сума їх погашення та переведення до довгострокових зобов'язань у разі відстрочення кредитів [32].

У бухгалтерському обліку витрати на проценти, у тому числі за користування отриманими кредитами, відносяться до фінансових витрат (п. 27 НП(С)БО 16) [37].

Типові бухгалтерські записи ТОВ «НВП Енергостатус» з обліку короткострокових кредитів банку наведені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Типова кореспонденція рахунків з обліку кредитів банку

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Отримано від банку короткостроковий кредит - в національній валюті - в іноземній валюті	311 312	601 602
2	Пролонговано (відстрочено) короткострокову позику - в національній валюті - в іноземній валюті	601 602	603 604
3	Нараховано відсотки на основну суму банківського кредиту	951	684
4	Списано відсотки з поточного рахунку	684 684	311 312
5	Повернення банку короткостроковий кредит - в національній валюті - в іноземній валюті	601 602	311 312

Джерело: сформовано автором.

Виписка по рахунку отриманого кредиту, що банк надає ТОВ «НВП Енергостатус», для інформативності та зручності контролю наведена в Додатку Г.

Аналітичний облік короткострокових кредитів банків ведеться окремо по банкам у розрізі кожного кредитного договору окремо та строками їх погашення. Приклад формування аналітичної відомості ТОВ «НВП Енергостатус» представлена в табл.2.3.

**Оборотно – сальдова відомість по рахунку 601
«Короткострокові кредити банків у національній валюті» за 2020 рік**

Рахунок	Сальдо на початок періоду		Обороти за період		Сальдо на кінець періоду	
	1	2	3	4	5	6
Контрагенти	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Договори						
601	-	-	16 752 501,00	16 752 501,00	-	-
ПроКредит Банк АТ	-	-	16 752 501,00	16 752 501,00	-	-
Договір про відкриття кредитної лінії від 23.07.2020р.	-	-	16 752 501,00	16 752 501,00	-	-
Всього	-	-	16 752 501,00	16 752 501,00	-	-

Джерело: сформовано автором.

2. Облік операцій з короткостроковими векселями виданими.

Для обліку розрахунків за заборгованістю постачальникам, підрядникам та іншим кредиторам, на яку підприємством видані векселі, призначено пасивний балансовий рахунок 62 «Короткострокові векселі видані».

За кредитом рахунка відображається видача векселів на забезпечення поставок (робіт, послуг) постачальників та інших кредиторів та на забезпечення інших операцій, за дебетом – погашення заборгованості за виданими векселями, її анулювання тощо [32].

Аналітичний облік ведеться за кожним виданим векселем та за строками погашення [32].

Кореспонденція рахунків з обліку короткострокових векселів виданих наведено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Типова кореспонденція рахунків з обліку короткострокових векселів
виданих**

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1	2	3
Оприбутковано запаси (товари) від постачальника	20(28)	631
	641	631

1	2	3
Отримано послуги	90(92,93,94)	631
	641	631
Видано вексель постачальнику	631	621
Погашено заборгованість за векселем виданим	621	311

....*Джерело: сформовано автором.*

3. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно - матеріальні цінності, виконані роботи і надані послуги ведеться на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» [32].

За дебетом рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» відображається погашення, списання заборгованості за одержані від постачальників та підрядників активи і прийняті роботи й послуги. За кредитом рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» відображається виникнення заборгованості за одержані від постачальників та підрядників товарно - матеріальні цінності (ТМЦ), прийняті роботи і послуги [32].

Якщо умовою придбання ТМЦ, робіт і послуг є передплата, облік розрахунків за поточними авансами, виданими іншим підприємствам та організаціям, ведуть на субрахунку 371 «Розрахунки за виданими авансами».

Суми виданих авансів за товари, роботи, послуги знаходить відображення по дебету рахунку 371 в кореспонденції з рахунками обліку грошових коштів (Кт 30, 31). Після отримання від постачальника та підрядниками товарів (робіт, послуг), по кредиту субрахунку 371 відображають погашення дебіторської заборгованості за авансами в кореспонденції з дебетом рахунка 63.

Схему документообігу, що використовує ТОВ «НВП Енергостатус» при придбанні ТМЦ зображено на рис.2.2.

Договір (письмовий або усний) ⇒ Рахунок на оплату (від Постачальника)
 ⇒ Платіжне доручення на оплату постачальнику ⇒ Банківська виписка
 ⇒ Довіреність на отримання товару (від Покупця)
 ⇒ Видаткова накладна або акт виконаних робіт, послуг (від Постачальника)
 ⇒ Повернення постачальнику (у випадку повернення товару від покупця до постачальника)
 ⇒ Довіреність на отримання товару (Від постачальника)

Податкова накладна отримана від постачальника, та зареєстрована ним (електронний документ, отриманий за допомогою програми М.Е.Дос)

Рис. 2.2 Схема документообігу ТОВ «НВП Енергостатус»

Джерело: сформовано автором.

Приклади первинних документів, що використовуються ТОВ «НВП Енергостатус» для фіксації операцій з постачальниками наведені в Додатках Д, Е, Є, Ж.

Бухгалтерські записи з обліку основних операцій по розрахункам з постачальниками, що використовуються на ТОВ «НВП Енергостатус» розглянемо в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Типова кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з постачальниками

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
Придбання матеріальних цінностей (послуг) від постачальника без попередньої оплати			
1	Оприбутковано матеріальні цінності від постачальника:		
	- вартість ТМЦ без ПДВ	15,20, 22,28	631
	- сума ПДВ (податковий кредит)	641	631
	Відображено суму послуг, пов'язаних з придбанням ТМЦ:		
- вартість без ПДВ	15,20, 22,28	631	
- сума ПДВ (податковий кредит)	641	631	

1	2	3	4
2	Відображено послуги (отримані) - вартість без ПДВ	23,90, 91,92, 93,94	631
	- сума ПДВ (податковий кредит)	641	631
3	Оплачено послуги постачальника	631	311
Придбання матеріальних цінностей від постачальника з попередньою оплатою			
1	Здійснено попередню оплату постачальнику:		
	- загальна сума з ПДВ	631	311
	- суму ПДВ (податковий кредит)	641	644
	Оприбутковано матеріальні цінності від постачальника:		
	- вартість ТМЦ без ПДВ	15,20, 22,28	631
	- сума ПДВ (податковий кредит)	641	631
2	Відображено суму послуг, пов'язаних з придбанням ТМЦ:		
	- вартість без ПДВ	15,20, 22,28	631
	- сума ПДВ (податковий кредит)	641	631
3	Відображено послуги (отримані) - вартість без ПДВ	23,90, 91,92, 93,94	631
	- сума ПДВ (податковий кредит)	641	631

Джерело: сформовано автором.

Аналітичний облік розрахунків з постачальниками та підрядниками проводиться окремо для кожного постачальника та підрядника в контексті кожного платіжного документа (рахунку - фактури). Аналітичний облік розрахунків з іноземними постачальниками деталізується наступним чином: країна, назва постачальника, договір, рахунок (інвойс) за наявності.

Результати аналітичного обліку повинні надавати своєчасну інформацію з тією деталізацією, яка необхідна для здійснення поточної діяльності підприємства. Аналітичний облік повинен забезпечувати ефективний контроль за станом розрахунків з постачальниками та вчасного виявлення прострочення кредиторської заборгованості.

Використання на підприємствах комп'ютерної техніки та спеціалізованого програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку надає

можливості отримання інформації в розрізі аналітичного обліку на будь-який момент часу.

Приклад обороту - сальдової відомості ТОВ «НВП Енергостатус» по субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», що формується бухгалтерською програмою «1С-Підприємство 8.3» наведено в табл.2.6.

Таблиця 2.6

Фрагмент обороту – сальдової відомості ТОВ «НВП Енергостатус» по рахунку 631 за грудень 2020 року

Рахунок	Сальдо на початок періоду		Обороти за період		Сальдо на кінець періоду	
	2	3	4	5	6	7
1						
Контрагенти	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
Договори						
Документи розрахунків з контрагентами						
Аква Маркет Сервіс ТОВ	-	-	1 145,28	1 145,28	-	-
Договір поставки (вода) № 40-А-0956 від 30.11.18	-	-	1 145,28	1 145,28	-	-
Рахунок на оплату 5736645 от 11.12.2020	-	-	1 145,28	1 145,28	-	-
Альфа-Генерація ТОВ	-	11 612,02	-	-	-	11 612,02
Договір поставки №10/01-01 від 10.01.2018р.	-	11 612,02	-	-	-	11 612,02
Рахунок на оплату 17/09-4 от 17.09.2018	-	11 612,02	-	-	-	11 612,02
АналітПрилад Київський завод ПрАТ	-	-	-	16 682,80	-	16 682,80
Дог оренди 01/03/20-1 від 01.03.20 (Додат угода 2)	-	-	-	16 682,80	-	16 682,80
Рахунок на оплату постачальника 5723 от 23.12.2020	-	-	-	300,00	-	300,00
Рахунок на оплату постачальника 5802 от 23.12.2020	-	-	-	16 382,80	-	16 382,80

1	2	3	4	5	6	7
Геліус ЛТД ТОВ	-	-	80 000,00	80 000,00	-	-
Основний договір (перевезення)	-	-	80 000,00	80 000,00	-	-
Рахунок на оплату постачальника 09037 от 04.12.2020	-	-	80 000,00	80 000,00	-	-
Едельс Компані ТОВ	-	322 200,00	-	-	-	322 200,00
Договір (послуги) № 0107 від 01.07.19	-	322 200,00	-	-	-	322 200,00
Рахунок на оплату постачальника 0107-4 от 01.07.2019	-	322 200,00	-	-	-	322 200,00
ЕлектроТехніка ХХІ ПП	-	651 080,02	-	-	-	651 080,02
Основний договір	-	651 080,02	-	-	-	651 080,02
Рахунок на оплату 223 от 01.09.2020	-	651 080,02	-	-	-	651 080,02
Ергон-Електрик ЛТД ТОВ	-	111 112,44	111 112,44	-	-	-
Договір поставки № 1202/1/2019 від 12.02.19	-	111 112,44	111 112,44	-	-	-
Рахунок на оплату постачальника 2247 от 24.09.2020	-	111 112,44	111 112,44	-	-	-
ЗапоріжЕнергоКомплект ТОВ	-	526 800,00	-	-	-	526 800,00
Договір поставки № 170516 від 17.05.16	-	526 800,00	-	-	-	526 800,00
Рахунок на оплату постачальника 190227 от 29.05.2019	-	526 800,00	-	-	-	526 800,00
Всього	-	1 053 717,26	22 812 478,15	14 561 730,94	7 197 029,95	-
Всього розгорнуте	8 862 974,51	9 916 691,77	22 812 478,15	14 561 730,94	16 197 556,62	9 000 526,67

Джерело: сформовано автором.

4. Облік розрахунків за податками й платежами

Для обліку та узагальнення інформації про розрахунки підприємства за всіма видами податкових платежів до бюджету призначений балансовий рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами».

З метою деталізації облікової інформації у частині розрахунків з бюджетом за податковими платежами, підприємством ТОВ «НВП Енергостатус» відкриті аналітичні рахунки до субрахунку 641 «Розрахунки за податками».

Приклад використання субрахунків на ТОВ «НВП Енергостатус» наведено в табл.2.7.

Таблиця 2.7

Фрагмент оборотно – сальдової відомості по рахунку 641 за грудень 2020 року

Рахунок	Сальдо на початок періоду		Обороти за період		Сальдо на кінець період	
	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
1	2	3	4	5	6	7
641 Розрахунки за податками	-	119 387,31	17 236 401,20	17 417 071,37	-	300 057,48
6411 Розрахунки за ПДФО	-	1 957,50	102 170,70	105 066,00	-	4 852,80
6412 Розрахунки за ПДВ	-	59 343,81	16 709 787,27	16 891 637,14	-	241 193,68
6413 Розрахунки за податком на прибуток	-	58 086,00	424 443,23	420 368,23	-	54 011,00

Джерело: сформовано автором

На субрахунку 642 «Розрахунки по обов'язкових платежах» ведеться аналітичний облік у розрізі кожного платежу (збору). Облік нарахування та перерахування до бюджету різних податків і зборів, які сплачує ТОВ «НВП Енергостатус», наведено в табл. 2.8.

5. Облік розрахунків за страхуванням.

Бухгалтерські записи щодо обліку єдиного соціального внеску здійснюються на рахунку 65 «Розрахунки за страхування». Бухгалтерська програма «1С-

Підприємство 8.3 », яку використовує ТОВ «НВП Енергостатус», формує проведення автоматично (по заданому алгоритму) на підставі наступних первинних документів: «Відомість нарахування заробітної плати», «Банківська виписка».

Таблиця 2.8

Типова кореспонденція рахунків з обліку розрахунків за податками й платежами

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ при		
	- попередній оплаті (перша подія)	643	6412
	- при наступній оплаті (друга подія)	70	6412
	Відображено податковий кредит з ПДВ при		
- попередній оплаті (перша подія)	6412	644	
- при наступній оплаті (друга подія)	6412	631	
2	Нараховано акцизний збір за реалізовану продукцію власного виробництва	70	6416
3	Утримано податок з доходів фізичних осіб (ПДФО)	661	6411
4	Нараховано податок на прибуток	98	6413
5	Утримано військовий збір	661	642/В3
6	Перераховано податки і збори до бюджету		
	- ПДВ	6412	311
	- Акциз	6416	311
	- ПДФО	6411	311
	- Податок на прибуток	6413	311
- Військовий збір	642/В3	311	

Джерело: сформовано автором.

Типові кореспонденції рахунків з нарахування, використання та перерахування єдиного соціального внеску подано у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Типова кореспонденція рахунків з обліку розрахунків за страхуванням

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4

1	2	3	4
1	Нараховання ЄСВ на заробітну плату:		
	- робітників основного складу	23	651
	- персоналу загальновиробничих підрозділів	91	651
	- персоналу адміністрації	92	651
2	Нараховано допомогу з тимчасової непрацездатності:		
	- за рахунок фонду соціального страхування	652 (378)	663
3	Сплачено ЄСВ	651	311

Джерело: сформовано автором на підставі аналізу.

6. Облік розрахунків по виплатах працівникам

Для обліку розрахунків з персоналом використовується рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». За кредитом рахунка відображають суми нарахованої основної і додаткової заробітної плати, премій, допомоги з тимчасової непрацездатності, матеріальної допомоги, компенсацій втрати заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати та інші нарахування. За дебетом рахунку відображаються суми виплаченої заробітної плати, премій, допомог, матеріальної допомоги, суми утримань до бюджету, платежів за виконавчими листами, вартість матеріалів, продукції товарів, отриманих в рахунок заробітної плати тощо [32].

Бухгалтерські записи з нарахування заробітної плати на ТОВ «НВП Енергостатус» формуються автоматично при проведенні документа «Відомість нарахування заробітної плати». Виплата заробітної плати фіксується при проведенні банківських та касових документів. Налаштування програми в частині використання річних бухгалтерських рахунків для обліку витрат на заробітну плату, враховує специфіку роботи підприємства. Основні проведення наведено в табл. 2.10.

Типова кореспонденція рахунків обліку по виплатах працівникам

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Нараховано заробітну плату: - робітників осного складу - персоналу загальнопромислових підрозділів - персоналу адміністрації - персоналу, зайнятому збутом продукції	23 91 92 93	661 661 661 661
2	Нарахування допомоги з тимчасової непрацездатності - за рахунок підприємства (перші п'ять днів) - за рахунок фонду соціального страхування	23,91, 92,93 652 (378)	663 663
3	Нараховано ЄСВ на заробітну плату та допомогу з ТВП - робітників осного складу - персоналу загальнопромислових підрозділів - персоналу адміністрації - персоналу, зайнятому збутом продукції	23 91 92 93	651 651 651 651
4	Утримано ПДФО - із заробітної плати - із допомоги з ТВП	661 663	6411 6411
5	Утримано військовий збір - із заробітної плати - із допомоги з ТВП	661 663	642/ВЗ 642/ВЗ
6	Отримано на спецрахунок кошти від Фонду соціального страхування	313	378
7	Сплачено ЄСВ	651	311
8	Сплачено ПДФО	6411 6411	311 313
9	Сплачено військовий збір	642 642	311 313
10	Виплата - заробітної плати - допомоги з ТВП	661 663	311,301 313,301

Джерело: сформовано автором.

7. Облік розрахунків з учасниками

Для узагальнення інформації про розрахунки з учасниками та засновниками підприємства, що стосуються розподілу власного капіталу

(дивіденди, повернення часток в статутному фонді) план рахунків ТОВ «НВП Енергостатус» використовує наступні субрахунки:

- на субрахунку 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами» обліковують дивіденди, нараховані власникам часток у статутному капіталі за рахунок прибутку або інших, передбачених установчими документами, джерел [32].
- на субрахунку 672 «Розрахунки за іншими виплатами» ведеться облік виплат у зв'язку з одержанням належної вибулому учаснику (засновнику) частини активів підприємства [32].

Аналітичний облік ведеться в розрізі окремого засновника або учасника.

ТОВ «НВП Енергостатус» відображає операції по розрахунках з учасниками товариства наступним чином наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Типова кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з учасниками

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Нараховані дивіденди учасникам та засновникам за рахунок прибутку звітного року	443	671
2	Утримано із суми нарахованих (фіз особам) дивідендів <ul style="list-style-type: none"> - ПДФО - Військовий збір 	671 671	6411 642
3	Виплачено дивіденди	671	311,301
4	Списано суми нарахованих дивідендів на зменшення суми заборгованості засновникам з формування статутного капіталу товариства	671	46

Джерело: сформовано автором.

8. Облік розрахунків за іншими операціями

На субрахунку 681 «Розрахунки за авансами одержаними» ведеться облік одержаних авансів під поставку матеріальних цінностей або під виконання робіт, а також суми попередньої оплати покупцями і замовниками рахунків постачальника за продукцію і виконані роботи [32].

На субрахунку 682 «Внутрішні розрахунки» ведеться облік всіх видів розрахунків з дочірніми підприємствами [32].

На субрахунку 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки» ведеться облік внутрішньогосподарських розрахунків з виробничими одиницями і господарствами, виділеними на окремий Баланс, за взаємним відпуском матеріальних цінностей; реалізацією продукції, робіт, послуг; передачею витрат загальноуправлінської діяльності; виплатою заробітної плати працівникам цих господарств, за іншими видами розрахунків [32].

На субрахунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» ведеться облік нарахованих відсотків за:

- використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит;
- використання майна, отриманого в користування (орендні, лізингові операції тощо);
- іншими операціями [32].

На субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» ведеться облік операцій, які не знайшли відображення на інших субрахунках рахунка 68 «Розрахунки за іншими операціями», а саме з різними організаціями за операціями некомерційного характеру (навчальними та науково - дослідними закладами тощо), за іншими операціями [32].

Кореспонденцію рахунків з обліку розрахунків за іншими операціями, що використовується на ТОВ «НВП Енергостатус» наведено у табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Типова кореспонденція рахунків з обліку розрахунків за іншими операціями

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Отримано аванс від покупців	311	681
2	Зарахування раніше отриманого авансу (при реалізації товару, послуг)	681	361
3	Отримано від дочірніх підприємств	20,22, 28,31	682
4	Повернуто майно дочірніх підприємств	682	20,22 28,31
5	Отримано кошти від внутрішньогосподарських підрозділів, які мають окремі Баланси	311	683

1	2	3	4
6	Нараховані відсотки, пов'язані із позиками (кредитами)	95	684
7	Сплата відсотків	684	311
8	Отримані інші витрати (послуги)	15,92, 93,94	682

Джерело: сформовано автором.

Інформація про рух коштів на рахунках бухгалтерського обліку накопичуються та узагальнюються в регістрах бухгалтерського обліку методом подвійного запису [28]. Форми облікових регістрів рекомендуються Міністерством фінансів України, вони різні за формою, змістом та способом відображення інформації [28]. Облікові регістри, що використовуються для обліку поточних зобов'язань наведено в табл. 2.13.

В сучасних економічних умовах неможливо вести бухгалтерський облік без використання комп'ютера та пакета програмного забезпечення.

Таблиця 2.13

Облікові регістри, що використовуються для обліку кредиторської заборгованості

Синтетичні рахунки		Регістри бухгалтерського обліку
Код	Назва	
1	2	3
60	Короткострокові позики	Журнал 2 (за кредитом рахунків 60)
61	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	Розділ II Журналу 3 Облік розрахунків з бюджетом, облік довгострокових та поточних зобов'язань (за кредитом рахунків 61)
62	Короткострокові векселі видані	Розділ I Журналу 3 Облік розрахунків за товари, роботи, послуги, інших розрахунків і резерву сумнівних боргів (за кредитом рахунків 62) Відомість 3.4 аналітичного обліку виданих та отриманих векселів
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	Розділ I Журналу 3 Облік розрахунків за товари, роботи, послуги, інших розрахунків і резерву сумнівних боргів (за кредитом рахунків 63) Відомість 3.3 аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками (до рахунку 63)

1	2	3
64	Розрахунки за податками й платежами	Розділ II Журналу 3 Облік розрахунків з бюджетом, облік довгострокових та поточних зобов'язань (за кредитом рахунків 64) Відомість 3.6 налітичного обліку розрахунків з бюджетом
65	Розрахунки за страхування	Розділ III Журналу 5 (за кредитом рахунків 65) Розділ III А Журналу 5 А (за кредитом рахунків 65) Розділ III Б Журналу 5 А (за кредитом рахунків 65)
66	Розрахунки за виплатами працівникам	Розділ III Журналу 5 (за кредитом рахунків 66) Розділ III А Журналу 5 А (за кредитом рахунків 66) Розділ III Б Журналу 5 А (за кредитом рахунків 66)
67	Розрахунки з учасниками	Розділ II Журналу 3. Облік розрахунків з бюджетом, облік довгострокових та поточних зобов'язань (за кредитом рахунків 67)
68	Розрахунки за іншими операціями	Розділ I Журналу 3 Облік розрахунків за товари, роботи, послуги, інших розрахунків і резерву сумнівних боргів (за кредитом рахунків 68) Відомість 3.5 аналітичного обліку розрахунків за іншими операціями (до рахунку 68)
69	Доходи майбутніх періодів	Розділ II Журналу 3 Облік розрахунків з бюджетом, облік довгострокових та поточних зобов'язань (за кредитом рахунків 69)

Джерело: сформовано автором на підставі [28].

Регістри у програмі «1С: Підприємство» (далі 1С) — це таблиці даних, де накопичується облікова інформація. Для запису інформації на бухгалтерські рахунки використовують бухгалтерські записи (проводки). Їх формують або уручну, або за допомогою документів. Обороти й залишки по рахунках у програмі «1С» отримують через спеціальний механізм бухгалтерських підсумків. Саме вони і формуються у вигляді певних реєстрів.

Основні реєстри в 1С: оборотно - сальдова відомість, Оборотно-сальдова відомість по рахунку, аналіз рахунку, аналіз субконто, обороти рахунку, карточка рахунку та інші. Приклади реєстрів ТОВ «НВП Енергостатус» наведені в додатках З, И, І, І.

Схему роботи автоматизованої системи бухгалтерського обліку ТОВ «НВП Енергостатус» можна показати у вигляді діаграми (рис. 2.2).

Рис.2.3 Система бухгалтерського обліку

Джерело: сформовано автором.

Інформація облікових реєстрів про господарські операції, здійснені підприємством за певний період у згрупованому вигляді переноситься до бухгалтерської звітності підприємства.

Детальніше розглянемо відображення поточних зобов'язань у табл. 2.14 на прикладі форми №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан).

Таблиця 2.14

Відображення поточних зобов'язань в балансі

Стаття Балансу	Код рядка	Зміст статті Балансу
1	2	3
Короткострокові кредити банків	1600	відображається сума поточних зобов'язань підприємства перед банками за отриманими від них кредитами
Векселі видані	1605	відображається сума заборгованості, на яку підприємство видало векселі на забезпечення поставок (робіт, послуг) постачальників, підрядників та інших кредиторів
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1610	відображається сума довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1615	відображається сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги (крім заборгованості, забезпеченої векселями, якщо вона наводиться в окремій статті)

1	2	3
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1620	відображається заборгованість підприємства за усіма видами платежів до бюджету (включаючи податки з працівників підприємства). У цій статті окремо наводиться поточна кредиторська заборгованість з податку на прибуток
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	1625	відображається сума заборгованості за відрахуваннями на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуальне страхування його працівників
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	1630	відображається заборгованість підприємства з оплати праці, включаючи депоновану заробітну плату
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	відображається сума авансів, одержаних від інших осіб
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	відображається заборгованість підприємства його учасникам (засновникам), пов'язана з розподілом прибутку (дивіденди тощо) і капіталу
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	відображається заборгованість підприємства пов'язаним сторонам та кредиторська заборгованість з внутрішніх розрахунків, зокрема між учасниками групи тощо
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	страховики відображають суму кредиторської заборгованості за страховими виплатами, страховими преміями, отриманими авансами, суму кредиторської заборгованості перед страховими агентами, брокерами та посередниками і премій до сплати перестраховикам, іншу кредиторську заборгованість за страховою діяльністю

1	2	3
Поточні забезпечення	1660	наводиться сума забезпечень, які планується використати протягом 12 місяців з дати балансу, для покриття витрат, щодо яких відповідне забезпечення було створено
Доходи майбутніх періодів	1665	відображаються доходи, отримані протягом поточного або попередніх звітних періодів, які належать до наступних звітних періодів
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	страховики наводять неамортизований залишок комісійних винагород, отримуваних від перестраховиків, які були віднесені на майбутні періоди для їх відповідності преміям, переданим у перестраховування
Інші поточні зобов'язання	1690	наводяться суми зобов'язань, для відображення яких за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему статтю або які не можуть бути включеними до інших статей, наведених у розділі «Поточні зобов'язання і забезпечення»

Джерело: сформовано на підставі [27].

Поточні зобов'язання відображаються у третьому розділі пасиву балансу «Поточні зобов'язання».

2.3 Проблемні питання обліку простроченої кредиторської заборгованості

Для ефективного управління кредиторською заборгованістю необхідні раціональна організація обліку, постійний контроль, аналіз боргів, термінів сплати та документального підтвердження.

Раціональна організацій обліку кредиторської заборгованості підприємства передбачає такі заходи:

- вибір найбільш сприятливих для суб'єкта господарювання форм розрахунків щодо погашення зобов'язань;
- формування методичних підходів й техніки аналітичного та синтетичного обліку;
- встановлення регламенту документування операцій щодо постачання (надходження) товарно – матеріальних цінностей й оперативного контролю за станом розрахунків з постачальниками.

Таким чином, організація обліку кредиторської заборгованості підприємства повинна забезпечити своєчасну перевірку розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно – матеріальні цінності та запобігання простроченню кредиторської заборгованості. Бувають випадки, коли кредиторська заборгованість вчасно не повертається і стає простроченою. Кредиторська заборгованість стає простроченою, якщо сплинув термін оплати згідно з договірними умовами або, якщо дата оплати не визначена, після одержання відповідних документів щодо отриманих товарів (робіт чи послуг).

Період, за яким заборгованість слід вважати простроченою встановлює Цивільний Кодекс України [52] відповідно до умов договору. Основні випадки та підстави розглянуто в табл. 2.15.

Таблиця 2.15

Підстави визнання заборгованості простроченою

Простроченою вважається заборгованість		
1	2	3
	По договорам купівлі-продажу	По іншим договорам
Строк платежу не встановлений	одразу після одержання підтверджувальних документів щодо отримання товарів, виконання робіт, надання послуг (ч. 1 ст. 692 ЦКУ)	на боржника пред'являється вимога щодо сплати та відраховується 7-денний строк. На 8-й день заборгованість вважається простроченою (ч. 2 ст. 530 ЦКУ)
Строк платежу встановлений	починається з наступного дня після граничної дати платежу, яка була вказана договором (або певної події, що була визначена договором)	

Джерело: сформовано автором на підставі [52].

Кредиторська заборгованість, за якою сплинув строк позовної давності – це кредиторська заборгованість, щодо якої кредитором ускладнено, навіть при зверненні до суду з вимогою про захист своїх прав та інтересів внаслідок невчасного повернення грошових коштів згідно договору купівлі – продажу, одержати її відшкодування.

Встановлений законом строк, протягом якого юридична та фізична особа має право звернутися до суду з позовом, що вимагає захистити її порушені цивільні права – це термін позовної давності. Чинна законодавча база передбачає наступні види строків позовної давності: загальний і спеціальні. Загальний строк – 3 роки. Спеціальні строки (скорочені або більш тривалі порівняно із загальним строком) встановлені різними нормами ЦКУ. Як правило, найчастіше використовують в практичній діяльності спеціальні строки: 6 міс, 1 рік, 10 років [52].

Якщо в результаті інвентаризації було виявлено, що кредиторська заборгованість підприємства не може бути погашена, то керівником приймається управлінське рішення про її списання.

Бухгалтерські положення (стандарти), на жаль, не дають визначення поняття «безнадійна кредиторська заборгованість». Але норми НП(С)БО 15 «Дохід» [27] і НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [35] передбачають, що сума раніше визнаного зобов'язання, яке не підлягає погашенню на дату балансу, визнається доходом. Іншими словами, незатребувана заборгованість, погашати яку підприємство не буде (наприклад, ситуація, коли кредитор пробачає борг, унаслідок ліквідації або смерті кредитора, або після закінчення строку позовної давності) вважається безнадійною кредиторською заборгованістю, що підлягає списанню у бухгалтерському обліку на доходи. Суму списаної безнадійної кредиторської заборгованості включають до складу інших операційних доходів. Для відображення списаної заборгованості використовують субрахунок 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості» [32].

Важливо розуміти, що законною підставою для визнання заборгованості безнадійною, не завжди є інформація про ліквідацію кредитора. Адже в

процесі ліквідації, кредиторську заборгованість підприємства можуть передати іншому кредиторіві, або є правонаступник. Тому гарантованою підставою для визнання такої заборгованості безнадійною та її списання буде письмове повідомлення від кредитора/ліквідатора про відсутність претензій до боржника або внесення змін до умов договору. Але не завжди ліквідатори/нові кредитори обтяжують себе повідомленнями для дебіторів. Аналогічна проблема може виникнути при смерті кредитора – фізичні особи. Навіть наявність запису в ЄДРПОУ [17] про ліквідацію ФОП або копія свідоцтва про смерть не означає, що у померлого не залишилось спадкоємців, які можуть звернутись з вимогою про сплату боргу.

На підставі проведеного дослідження були зроблені висновки, що заборгованість, в залежності від термінів виникнення, поділяється на такі види:

- заборгованість, термін сплати якої не настав;
- прострочена кредиторська заборгованість;
- заборгованість, строк позовної давності якої минув.

Відповідно до зазначеної класифікації пропонується ввести на ТОВ «НВП Енергостатус» наступні субрахунки третього рівня по обліку кредиторської заборгованості в залежності від термінів її виникнення:

- 63.1.1 Заборгованість, термін сплати якої не настав;
- 63.1.2 Прострочена кредиторська заборгованість;
- 63.1.3 Заборгованість, строк позовної давності якої минув.

Також для підвищення контролю та ефективного управління зобов'язаннями, ТОВ «НВП Енергостатус» складає Відомість аналітичного обліку кредиторської заборгованості в розрізі термінів виникнення, яка предствалена в табл. 2.16.

Таблиця 2.16

**Відомість аналітичного обліку кредиторської заборгованості
ТОВ «НВП Енергостатус» станом на 31.12.2020 р.**

Контрагенти	Кредиторська заборгованість за терміном виникнення:				
	0-3 місяці	3-12 місяців	Більше 12 місяців	Прост- рочена	Безна- дійна

1	2	3	4	5	6
Альфа Енерго Груп ПП	-	15 000,00	-	-	-
АльянсЕнерго ТОВ	440 400,00	-	-	-	-
Вінницький Комбінат ХлібоПродуктів №2 ТОВ	3 852 133,48	5 180 000,00	-	-	-
Волантіс ТОВ	-	-	30 000,00	-	-
ГалАгроПродукт Фірма ТОВ	0,01	500 000,00	-	-	-
ДБК-4 ПрАТ	150 000,00	-	-	-	-
ЕлектроСпец Плюс ТОВ	5 880,00	-	-	-	-
ЕлектроТехніка ХХІ ПП	-	-	-	-	-
ЕнергоІнтер ТОВ	75 000,00	-	-	-	-
ЕнергоКомплекс Плюс ТОВ	277 800,00	2 000 000,00	-	-	-
ЕнергоТрансРемБуд ПП	717 015,73	-	-	-	-
Енерсет ТОВ	-	-	-	-	-
ЕсПіПі ІнжиНіринг ТОВ	8 000 000,00	-	-	-	-
ЗахідЕнергоСервіс ТВК ТОВ	-	-	3 000 000	-	-
ЛьвівЕнергоРемБуд ДП ПрАТ «ЛьвівОблЕнерго»	-	-	172 000,00	182 500,0	-
Нордік-Буд ТОВ	519,01	1 000 000,00	-	-	-
Поліська ТЕС ТОВ	-	-	841,23	-	-
Сантел-Агро ТОВ	26 360,00	-	-	-	-
СВС-ДНПРО ПрАТ	49 994,93	-	-	-	-
СпецМонтаж ВП ТОВ	258 000,00	1 000 000,00	-	-	-
Український Холдинг Будівничих Проектів ТОВ	1 826 875,00	-	-	-	-
УкрЕнергоБудСервіс ТОВ	887 400,04	-	-	-	-
УкрКран Транс Каскад ТОВ	1 106 278,30	-	-	-	-
Всього	17 343 458,7 7	9 695 000,00	3 202 841,23	182 500,0	-
Всього кредиторська заборгованість		30 423 800,00			

Джерело: розроблено автором.

Саме тоді, коли на підприємстві ведеться такий аналітичний облік (табл. 2.16) набагато простіше слідкувати за термінами розрахунків та в майбутньому уникнути певної низки проблем пов'язаної з простроченням.

Це дозволить побудувати дієвий механізм управління кредиторською заборгованістю (рис. 2.3), а також створить аналітичну базу для недопущення виникнення простроченої заборгованості.

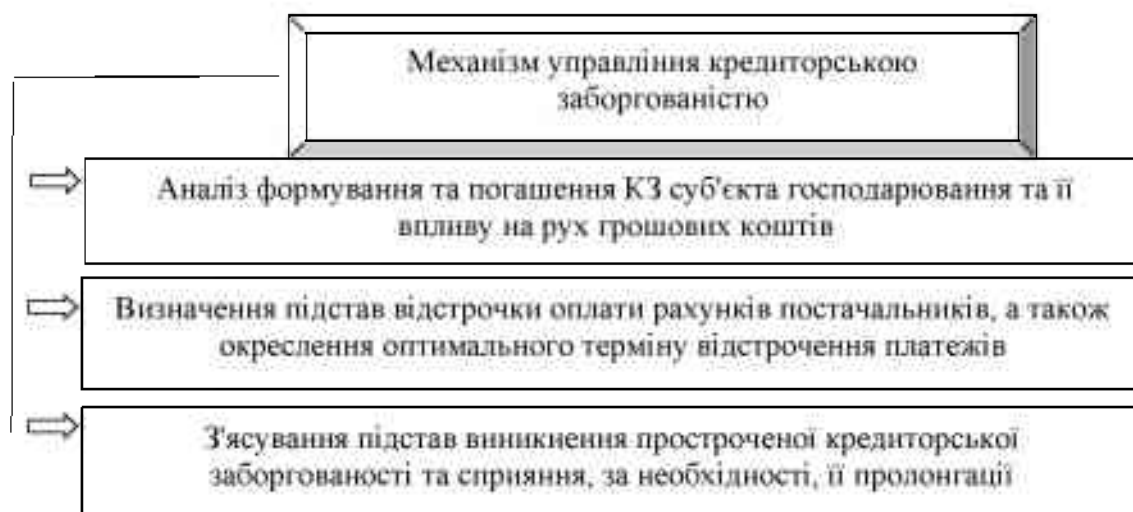

Рис. 2.4 – Механізм управління кредиторською заборгованістю підприємства

Джерело: сформовано на підставі [51, с.406].

Дуже важливим питанням списання кредиторської заборгованості є визнання її безнадійною для цілей податкового обліку. Безнадійною вважається заборгованість підприємства, що відповідає одній з ознак згідно з п.п. 14.1.11 ПКУ [33]. Але найпоширенішою причиною визнання кредиторської заборгованості безнадійною є – закінчення строку позовної давності. Ця норма ПКУ не вбачає необхідності здійснення платником податку – кредитором будь-яких дій щодо стягнення заборгованості, зокрема у судовому порядку, визначення боржника банкрутом тощо. Єдиний критерій безнадійності – закінчення строку позовної давності.

Окрім того, норми пп. 14.1.257 п. 14.1 ст. 14 ПКУ визначають безповоротною фінансовою допомогою – зокрема, суму заборгованості одного платника податків перед іншим платником, що не стягнута після закінчення строку позовної давності [33]. Саме тому виникає проблема визначення в податковому обліку безнадійної кредиторської заборгованості або як безповоротної фінансової допомоги, або – безпосередньо безнадійну кредиторську заборгованість у складі інших доходів. Втім, при обох варіантах, безнадійна кредиторська заборгованість відноситься до складу доходів підприємства та підлягатиме оподаткуванню податком на прибуток.

Неоднозначною та дискусійною є ситуація з оподаткуванням ПДВ операцій, пов'язаних із списанням простроченої кредиторської заборгованості. Податковий кодекс не містить чітких норм та правил по цьому питанню, що приводить до неоднозначного трактування норм законодавства. Варто зазначити, що прострочена кредиторська заборгованість яка списана на доходи, може бути двох видів: грошова (підприємство отримало товари від постачальника, але не оплатило їх) та товарна (підприємство отримало аванс від покупця, але не відвантажило товар). В залежності від вищевказаних варіантів, були зроблені висновки, що можуть бути різні наслідки оподаткування ПДВ, які внесені до табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Податкові наслідки списання безнадійної заборгованості

Вид кредиторської заборгованості	Питання, що виникає	Можливі податкові наслідки	Проблема, що виникає
<u>Грошова</u> Підприємством були одержані товаро-матеріальні цінності від контрагента, але до завершення строку позовної давності не було здійснено оплати за дані цінності	Чи потрібно коригувати (зменшити) раніше відображений при отриманні товару податковий кредит з ПДВ ?	З позиції покупця товари отримані ним, але не було здійснено оплати протягом строку позовної давності, вважаються безоплатно наданими (п.п. 14.1.13 ПКУ). Коригування (зменшення) податкового кредиту.	Неможливість отримати від постачальника розрахунок коригування до податкової накладної, так як пройшло більше 1095 днів з дати її складання
<u>Товарна</u> Підприємством була одержана передплата за товаро-матеріальні цінності, але вони так і не відвантажені	Чи має право підприємство відкоригувати (зменшити) податкові зобов'язання з ПДВ, нараховані на дату отримання передоплати?	Для продавця заборгованість стає безповоротною фінансовою допомогою (п.п. 14.1.257 ПКУ). Отримання безповоротної фінансової допомоги не є постачанням товарів, тому така операція не оподатковується ПДВ. Продавець має право на коригування (зменшення) податкових зобов'язань .	Неможливість зареєструвати в ЄРПН розрахунок коригування до податкової накладної, так як пройшло більше 1095 днів з дати її складання

Джерело: сформовано автором на підставі [41;52;33].

Аналіз положень Податкового кодексу показує, що вони не містять положень щодо залежності права на податковий кредит платника податків від

оплати товарів/послуг. Позиція податкових органів, що висловлена ними в податкових консультаціях, на жаль вказує на дотримання ними іншої думки.

Як бачимо, при списанні безнадійної кредиторської заборгованості підприємства зіштовхуються з низкою облікових проблем. Постає питання у визначенні критеріїв (ознак) щодо визнання безнадійної кредиторської заборгованості, термінів для її списання, а також документального підтвердження правомірності списання. Особливу увагу потрібно приділити податковим наслідкам списання безнадійної заборгованості. Ці питання потребують подальшого дослідження, а також змін та уточнень в податковому законодавстві [4].

Висновки до розділу 2

Досліджуючи питання організації та методики обліку кредиторської заборгованості можна зробити такі висновки:

1. Належна організація обліку кредиторської заборгованості на підприємстві має важливе значення, оскільки сприяє отриманню інформації про зобов'язання.
2. Основними завданнями організації обліку зобов'язань слід вважати:
  - 1) документування розрахунків;
  - 2) своєчасну та повну реєстрацію даних первинного обліку в регістрах;
  - 3) достовірне відображення інформації щодо зобов'язань у звітності та в примітках до неї.
3. Для обліку інформації про поточну кредиторську заборгованість в Плані рахунків передбачено клас 6 «Поточні зобов'язання». Для обліку кожного виду зобов'язань є відповідні рахунки. Ці рахунки пасивні. За дебетом в них відображають виконання (зменшення) зобов'язань, а за кредитом – утворення (збільшення) зобов'язань.
4. Розглянутий стан організації розрахунків з кредиторами на ТОВ «Енергостатус» свідчить, що він не протирічить вимогам чинного

законодавства, ведеться із застосуванням типових форм первинних документів, для обліку використовуються логічні бухгалтерські записи.

5. Використання програмного забезпечення дозволяє ТОВ «Енергостатус» вести аналітичний облік заборгованості перед кредиторами на високому організаційному рівні, з достатнім ступенем деталізації.
6. Дуже важливим питанням списання кредиторської заборгованості є визнання її безнадійною для цілей податкового обліку. Неоднозначною та дискусійною є ситуація з оподаткуванням ПДВ операцій, пов'язаних із списанням простроченої кредиторської заборгованості. Підприємства потребують додаткових роз'яснень даних питань від податкових органів.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ПОТОЧНОЇ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Мета, задачі, інформаційне забезпечення аналізу поточної кредиторської заборгованості підприємства

На сучасному етапі розвитку економічних відносин набуває поширення неконтрольоване зростання кредиторської заборгованості. Через брак коштів та обмеженість фінансових ресурсів суб'єкти господарювання не можуть своєчасно та в повному обсязі погасити свої борги.

Структура кредиторської заборгованості впливає на рух обігових коштів. Тому ефективне управління нею є актуальною задачею для будь-якого підприємства.

Аналіз господарської діяльності є невід'ємною частиною планування діяльності підприємства. Він має надважливе значення під час підготовки і прийняття управлінських рішень. Економічний аналіз ставить за мету розгляд результатів фінансово – господарської діяльності всіх підприємств, а також прослідковування впливу різноматних подій та факторів на показники їхньої роботи. Це необхідно для виявлення недоліків в діяльності, пошуку резервів, розробки плану заходів, що підвищать ефективності роботи підприємства.

Будь-які дослідження базуються на певній методології, під якою розуміють науку про методи, способи та засоби пізнання явищ та процесів.

Метод аналізу господарської діяльності – це системне, комплексне, взаємопов'язане вивчення господарської діяльності підприємства з метою об'єктивної оцінки, забезпечення необхідною інформацією прийняття оптимальних управлінських рішень, контролювання і регулювання економічних процесів [12;1].

Методика аналізу господарської діяльності – певна послідовність операцій, прийомів, дій правил.

Аналіз кредиторської заборгованості є одним із основних завдань економічного аналізу фінансового стану підприємства.

Методика проведення аналізу кредиторської заборгованості - це складне і дискусійне питання, яке пов'язане з проблемою неплатежів.

Інформаційною базою аналізу – є фінансова звітність, тобто система показників, які відображають майновий і фінансовий стан підприємства на конкретну дату. Аналіз базується на основі дослідження динаміки абсолютних і відносних фінансових показників [12; 1].

Особливу увагу в процесі аналізу приділяють статтям «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги» та «Кредиторська заборгованість за товари роботи послуги». Така заборгованість має велику долю і відображає розрахунки з основними боржниками та кредиторами компанії. Поглиблений аналіз цих статей, передбачає класифікацію заборгованості за наступними параметрами: час виникнення, очікувані строки погашення. Крім того необхідно визначити питому вагу простроченої та безнадійної заборгованості, яка підлягає списанню. Додатково, аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості на кінець звітного періоду включає в себе порівняння кожної окремої статті.

Дуже часто у процесі господарської діяльності бувають ситуації, коли кредиторська заборгованість значно перевищує дебіторську. Позитивною стороною цього явища можна вважати факт раціонального використання коштів, адже підприємство залучає в господарський оборот коштів більше, ніж виймає. З іншого боку, це може привести в майбутньому до недостатності коштів для погашення поточних боргів через низький обсяг високоліквідних активів.

Аналіз кредиторської заборгованості здійснюється в наступній послідовності [47]:

- вивчається загальний обсяг кредиторської заборгованості, його динаміка, а також частка цього виду заборгованості в загальному обсязі позиченого капіталу;
- оцінюючи динаміку кредиторської заборгованості, виходять з того, що підприємство в такий спосіб задовольняє свою потребу у фінансуванні за рахунок створення виробничих запасів сировини і матеріалів і зниженні вартості позиченого капіталу;
- вивчається склад кредиторської заборгованості по окремих видах, за строками утворення;
- оцінюється якість кредиторської заборгованості, що є одним із показників кредитного рейтингу і ділового іміджу підприємства;
- вивчається співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємства та показників їх оборотності.

Отже, можна зробити висновок, що дебіторська заборгованість визначає стан розрахункової дисципліни і робить серйозний вплив на стабільність фінансового стану підприємства. Але стійкість фінансового стану характеризується, також, обсягом і якісним складом кредиторської заборгованості, тому в процесі її аналізу необхідно дати оцінку умов заборгованості, строкам заборгованості, обмеженню використання ресурсів, можливості залучення додаткових джерел фінансування.

3.2 Аналіз динаміки, складу, та структури поточної заборгованості підприємства

Випускна робота виконана на практичних матеріалах ТОВ «НВП Енергостатус» зареєстрованому 07.10.2014 року. Розмір статутного капіталу підприємства – 10 000 грн. Слід зауважити, що статутний капітал розподілено між двома фізичними особами таким чином: 50 % та 50 %. У табл. 3.1 подано основні види діяльності підприємства згідно Статуту.

Види діяльності ТОВ «НВП Енергостатус»

Код КВЕД	Вид діяльності
1	2
27.12	Виробництво електророзподільчої та контрольної апаратури (основний)
27.11	Виробництво електродвигунів, генераторів і трансформаторів
43.21	Електромонтажні роботи
46.19	Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту
46.69	Оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням

Джерело: сформовано автором.

Протягом періоду дослідження, 2018 – 2020 рр., підприємство здійснювало поставку (продаж) електротехнічної та електророзподільчої продукції, а саме: трансформатори, трансформаторні підстанції, щитове обладнання, комірки збірною одностороннього обслуговування та ін. Основними замовниками (покупцями) електротехнічної продукції є підприємства, які займаються будівництвом житлових та офісних приміщень, енергопостачальні компанії, монтажні організації, власники нерухомості.

Для аналізу кредиторської заборгованості ТОВ «НВП Енергостатус» за 2018 – 2020 роки були зібрані, опрацьовані та проаналізовані наступні джерела інформації: Фінансовий звіт малого підприємства (Баланс, Звіт про фінансові результати), оборотно – сальдові відомості по рахункам бухгалтерського обліку, відомості аналітичного обліку.

Взаємовідносини між підприємствами, що зумовлені дією ринку, мають розрахунковий характер. Слід зазначити, що відносини ґрунтуються на таких функціях грошей, як обіг і платіж. Підприємство одночасно має як дебіторську, так і кредиторську заборгованість. Аналіз є підґрунтям управління кредиторською заборгованістю підприємства, зокрема аналізуються умови розрахунків із контрагентами. Значущість управління цією заборгованістю підтверджується тим, що за перший квартал 2020 року на українських підприємствах кредиторська заборгованість збільшилась на 8% порівняно з попереднім періодом [14].

Ключового значення набуває аналіз кредиторської заборгованості під час пандемії. У зв'язку з введенням карантину значно знизилась

платоспроможність підприємств, що спровокувало збільшення їх кредиторської заборгованості перед постачальниками, співробітниками, державою [14].

Фінансова звітність як інформаційна база аналізу являє собою систему показників, які відображають майновий і фінансовий стан суб'єкта господарювання на відповідну дату. Призначення аналізу полягає у визначенні тенденцій розвитку, що досягається завдяки визначенню динаміки абсолютних і відносних фінансових показників. Необхідно підкреслити, що аналіз фінансового стану підприємства потребує не тільки оцінки впливу залишків кредиторської заборгованості, але і наявності дебіторської заборгованості. Стабільність фінансового стану підприємства характеризує: обсяг, динаміка, якісний склад кредиторської заборгованості. Рух заборгованості визначає стан платіжної дисципліни підприємства.

У табл. 3.2 наведено інформацію щодо складу, структури та розміру кредиторської заборгованості підприємства, упорядковану відносно показників фінансової звітності ТОВ «НВП Енергостатус» за 2018 – 2020 роки (Додатки А, Б, В).

Зазначимо, що найбільша частка кредиторської заборгованості за всі роки, що аналізуються, склала за статтею «Інші поточні зобов'язання». На даному підприємстві ця заборгованість складає кредитові залишки по рахункам: 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 68 «Розрахунки за іншими операціями». Тобто це передплата, що отримана від покупців та замовників, а на кінець звітного періоду товари (послуги) їм – не відгружено. Також в цій статті показана заборгованість інших контрагентів по іншим операціям (Договори надання фінансової допомоги, договори переуступки прав вимог).

Досить значною в структурі кредиторської заборгованості є «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» табл. 3.2, що свідчить про заборгованість підприємства перед постачальниками за отримані товари (послуги), оплата за які не здійснювалась. Незначні суми акумулює заборгованість по оплаті праці, розрахунки з бюджетом та зі страхування.

**Склад і структура кредиторської заборгованості
ТОВ «НВП Енергостатус» за 2018-2020 роки**

Пасив	На кінець 2018 р.		На кінець 2019 р.		На кінець 2020 р.	
	Тис. грн.	Струк- тура, %	Тис. грн.	Струк- тура, %	Тис. грн.	Струк- тура, %
1	2	3	4	5	6	7
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	-	-	-	-	-	-
товари, роботи, послуги	1 867,9	4,96	12 485,2	35,16	9 000,5	29,58
розрахунками з бюджетом	133,8	0,4	119,6	0,34	300,5	0,99
у тому числі з податку на прибуток	54,6	-	58,1	-	54,0	-
розрахунками зі страхування	3,0	0,01	2,4	0,01	5,9	0,02
розрахунками з оплати праці	11,0	0,03	8,8	0,02	21,7	0,07
Доходи майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	35 637,0	94,6	22 881,2	64,47	21 095,2	69,34
Усього	37 652,7	100	35 497,2	100	30 423,8	100

Джерело: сформовано автором.

Відповідно до відомостей у табл. 3.2, аналіз структури кредиторської заборгованості показав, що найбільшу її частку складає заборгованість підприємства перед покупцями та замовниками за отриманими від них авансами.

Пояснення такої високої питомої ваги лежить в площині ділових традицій України. А саме, розповсюджена в нашій країні модель роботи «По передоплаті». На відрізках досліджуваного періоду простежується тенденція до її зменшення, з одночасним збільшенням питомої ваги кредиторської заборгованості перед постачальниками за отримані товари, наприклад, збільшення від 4,96 % до 35,16 % від усієї заборгованості.

Слід зауважити, що на ТОВ «НВП Енергостатус» очевидна тотожність величин кредиторської і дебіторської заборгованості. Симетричність величин знаходить прояв у вельми значній частці одержаних авансів (передоплат) в загальній сумі кредиторської заборгованості. Така частка в середньому складає

80%: аванси сплачені постачальникам (Актив Балансу) та аванси отримані від покупців (Пасив Балансу).

Величина кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом, соціальним страхуванням, а також заборгованості по оплаті праці є незначною. Її наявність є абсолютно закономірною та представляє собою заборгованість, термін сплати якої не настав на кінець звітного періоду.

Так як жодне підприємство під час господарської діяльності не обходиться без кредиторської заборгованості, важливим є виявлення розмірів і динаміки простроченої заборгованості. Вважаємо за доцільне, проаналізувати на ТОВ «НВП Енергостатус» наявність та динаміку сумнівної (простроченої) кредиторської заборгованості. Частка сумнівної кредиторської заборгованості в загальному обсязі заборгованості (%) визначається за формулою:

$$\text{Чсд} = \text{КЗс} / \text{КЗ} * 100, \quad (3.1)$$

де Чсд – частка сумнівної кредиторської заборгованості в загальному обсязі заборгованості;

КЗ – кредиторської заборгованість;

КЗс – сумнівна кредиторської заборгованість.

Дані про наявну прострочену заборгованість на кінець звітного періоду наводяться на підставі відомостей аналітичного обліку підприємства за відповідні періоди. Якісний склад кредиторської підприємства заборгованості наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

**Якісний склад кредиторської заборгованості ТОВ «НВП
Енергостатус» за 2018-2020 роки**

1	2018 р.		2019 р.		2020 р.	
	2	3	4	5	6	7
Структура кредиторської заборгованості (КЗ)	Тис. Грн.	% в загальній сумі КЗ	тис. Грн.	% в загальній сумі КЗ	тис. Грн.	% в загальній сумі КЗ

1	2	3	4	5	6	7
Поточна кредиторська заборгованість	37 608,7	99,9	35 312,4	99,5	30 241,3	99,4
Прострочена кредиторська заборгованість	44,0	0,1	184,8	0,5	182,5	0,6
Всього	37652,7	100	35 506,0	100	30 423,8	100

Джерело: сформовано автором.

Дані табл. 3.3 свідчать про досить малу частку простроченої кредиторської заборгованості в загальній сумі (від 0,1 % в 2018 році до 0,6 % в 2020 році). Це вказує на ефективну роботу з контрагентами, налагоджування стабільної платіжної дисципліни та успішну претензійну роботу. Негативним фактором є, хоч і незначне, але збільшення простроченої кредиторської заборгованості.

3.3 Аналіз рівня обортності поточної кредиторської заборгованості підприємства та резерви її прискорення

В кінці звітної періоду для визначення стану кредиторської заборгованості кожне підприємство повинно проводити інвентаризацію заборгованості за діючими договорами. В ході інвентаризації перевіряється: дотримання термінів позовної давності, обґрунтованість сум цих зобов'язань. Якщо в результаті інвентаризації було виявлено, що зобов'язання не можуть бути погашені, то керівником приймається управлінське рішення щодо її списання. Систему показників для оцінки стану та якості кредиторської заборгованості [24] наведено у табл. 3.4.

Аналіз розрахунків на підставі вказаних коефіцієнтів визначить стан кредиторської заборгованості ТОВ «НВП Енергостатус» за досліджуваний період, а також дозволить виявити основні проблеми управління кредиторською заборгованістю.

Система показників для проведення якісного аналізу кредиторської заборгованості підприємства

Показники	Одиниця виміру	Формула розрахунку	Умовні позначення	Економічний зміст
1	2	3	4	5
Кокз – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості і	кількість оборотів, швидкість обороту, (рази)	$\text{Кокз} = \frac{\text{ЧДр}}{\text{Кз}}$	ЧДр – чистий дохід від реалізації продукції; Кз – кредиторська заборгованість за досліджуваний проміжок часу	Визначає кількість оборотів Кз за досліджуваний період, або у скільки разів дохід від реалізації перевищує середню Кз підприємства. Позитивною вважається тенденція до його зростання
Тпкз – тривалість обороту кредиторської заборгованості і	кількість днів	$\text{Тпкз} = \frac{\text{Т}}{\text{Кокз}}$	Т – звітний період у днях (360, 90, 30); Кокз – коефіцієнт оборотності Кз	Розраховується середній період в днях щодо використання Кз в обороті підприємства. Позитивними змінами в діяльності підприємства вважається його зменшення

Джерело: сформовано автором на підставі [43].

Проведемо аналіз кредиторської заборгованості ТОВ «НВП Енергостатус» використовуючи систему показників, що наведена вище в (табл. 3.4). Відомості запозичено з фінансової звітності підприємства (Додатки А, Б, В) в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Аналіз кредиторської заборгованості ТОВ «НВП Енергостатус» за 2018-2020 роки

Показники	Роки			Оптимальне значення для оптової торгівлі [44]	Відносне відхилення	
	2018	2019	2020		2019 р. Від 2018 р.	2020 р. Від 2019 р.
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Кокз)	1,7	3,2	3,8	12	+88,2 %	+18,8%
Тривалість обороту кредиторської заборгованості (Тпкз), днів	212	112	95	до 30	-47,2%	-15,2%

Джерело: сформовано автором.

Розглянемо отримані результати табл. 3.5 докладніше:

- по-перше, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (Кокз) має тенденцію до збільшення оборотності з кожним роком, але цей показник значно менше від оптимального. Отже, у ТОВ «НВП Енергостатус» є проблеми з виручкою, величина якої буде недостатньою для погашення кредиторської заборгованості;
- по-друге, показник тривалості обороту кредиторської заборгованості (Тпкз) поступово зменшується протягом періоду дослідження, проте його величина є значно вищою за оптимального значення;
- по-третє, підприємству вигідно, щоб період погашення кредиторської заборгованості був більш довготривалим. Але якщо величина цього показника буде значною, це може обумовити погіршення взаємовідносин з постачальниками, а також зростання вартості поставлених товарно – матеріальних цінностей. Тому для вирішення цієї проблеми важливо підтримувати ТОВ «НВП Енергостатус» на достатньому рівні ліквідності вчасно відповідати за своїми зобов'язаннями;
- по-четверте, велике значення під час аналізу та контролю розмірів кредиторської заборгованості на підприємстві надається її порівнянню з величиною дебіторської заборгованості;
- по-п'яте, суттєве перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською загрожує фінансовій стабільності суб'єкта господарювання. Разом з цим, перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською сприяє відволіканню коштів з господарського обороту, що в майбутньому може призвести до необхідності залучення дорогих кредитних коштів для забезпечення поточної виробничо-господарської діяльності ТОВ «НВП Енергостатус».

Велике значення під час аналізу та контролю розмірів дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві надається їх порівнянню.

У процесі господарської діяльності підприємство здійснює придбання товарів (послуг), а також їх продаж. Отримання передоплати від покупців

можна розглядати як отриманий кредит. Аналогічно, саме підприємство виступає кредитором своїх покупців, передаючи їм товари, та постачальників - оплачуючи їм аванс. В таких умовах вкрай важливо стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства. Таким чином, завершується аналіз дебіторської і кредиторської заборгованостей шляхом визначення їх порівняльної характеристики. Для цього допоможе аналітична таблиця з показниками за періоди, які досліджуються. Зведені дані показані в табл. 3.5. Результати порівняння показників табл. 3.6 свідчать про перевищення кредиторської заборгованості порівняно із дебіторською за 2019 та 2020 роки, внаслідок чого може бути недостатньою величина отриманої дебіторської заборгованості для погашення кредиторської.

Таблиця 3.6

Показники дебіторської і кредиторської заборгованості ТОВ «НВП Енергостатус» за 2018-2020 роки

Показники	2018 р.		2019 р.		2020 р.	
	ДЗ тис. Грн.	КЗ тис. Грн.	ДЗ тис. Грн.	КЗ тис. Грн.	ДЗ тис. Грн.	КЗ тис. Грн.
1	2	3	4	5	6	7
Заборгованість:						
за товари, роботи, послуги	2 071,9	1 867,9	6 223,4	12 485,2	1 992,3	9 000,5
- за розрахунками з бюджетом	-	133,8	-	119,6	-	300,5
- за розрахунками з страхування	-	3,0	-	2,4	-	5,9
- за розрахунками з оплати праці	-	11,0	-	8,8	-	21,7
- інша поточна	28 169,8	35 637,0	12 468,3	22 890	16 735,0	21 095,2
Всього	30 241,7	37 652,7	18 691,7	37 142,0	18 727,3	30 423,8

Джерело: сформовано автором.

Отже, важливим у процесі аналізу також є контроль над співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості.

Для такого аналізу використовується коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, який розраховується за формулою:

$$\text{Кдкз} = \text{Дз} / \text{Кз}, \quad (3.2)$$

де Кдкз – коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;

Дз – дебіторська заборгованість;

Кз – кредиторська заборгованість.

Даний показник визначає можливості підприємства розраховуватися з кредиторами за рахунок дебіторської заборгованості. Розрахунок даного показника наведено в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

**Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості
ТОВ «НВП Енергостатус» за 2018-2020 роки**

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Оптимальне значення
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (Кдкз)	0,80	0,50	0,62	0,9-1

Джерело: сформовано автором.

Під час порівняння кредиторської та дебіторської заборгованості табл. 3.7 потрібно врахувати що, зазвичай, оптимальне значенням коефіцієнта співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості приблизно дорівнює одиниці.

На ТОВ «НВП Енергостатус» цей коефіцієнт є далеким від оптимального значення і має тенденцію до скорочення (від 0,8 до 0,5).

На думку більшості економістів, оптимальна величина цього показника означала б, що підприємство зможе гарантовано погасити кредиторську заборгованість за рахунок надходжень від боржників. Так як, в досліджуваному підприємстві, коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості менший оптимального значення (0,9-1), то стан заборгованості можна оцінити як несприятливий, тому що підприємство повинне погашати

власні борги незалежно від стану дебіторської заборгованості. Тому ТОВ «НВП Енергостатус» необхідно постійно моніторити співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості і забезпечувати умови для їх балансування.

Отже, структура кредиторської заборгованості впливає на рух обігових грошових коштів. Оптимізація використання обігових коштів підприємства можлива шляхом ідентифікації інструментів впливу на величину кредиторської заборгованості. Тому ефективне управління кредиторською заборгованістю на сьогоднішній день є першочерговою і актуальною задачею для ТОВ «НВП Енергостатус».

Висновки до розділу 3

Жодне підприємство не може здійснювати свою діяльність без наявності як кредиторської, так і дебіторської заборгованості. Дослідження підприємства показало:

1. Кредиторська і дебіторська заборгованість утворюються внаслідок неспівпадіння часу появи зобов'язань підприємства перед кредиторами (або зобов'язань дебіторів перед підприємством) та моментом їх погашення.
2. Аналіз структури заборгованості на ТОВ «НВП Енергостатус» показав високу питому вагу заборгованості постачальників в дебіторській заборгованості, та, відповідно, заборгованості перед покупцями – в кредиторській
3. На підприємстві, яке досліджувалось, є перевищення кредиторської заборгованості порівняно із дебіторською за всі роки спостереження. Це може призводити до недостатності суми отриманої дебіторської заборгованості для погашення кредиторської.
4. Необхідно відзначити дуже невелику долю простроченої заборгованості в загальній сумі заборгованості (від 0,1 до та 0,6 %). На дату проведення дослідження в структурі кредиторської заборгованості відсутня

безнадійна заборгованість. Це свідчить про ефективні механізми управління заборгованістю на підприємстві.

5. Крім того, вважаю, що додатковим джерелом погашення кредиторської заборгованості, при недостатній сумі дебіторської, є залишок запасів (матеріали, товари, продукція) в складі оборотних активів. Адже їх продаж приводить до збільшення грошових коштів, що в свою чергу, створює додаткові фінансові можливості для погашення заборгованості перед кредиторами.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження на тему «Облік і аналіз поточної кредиторської заборгованості підприємства» дозволило зробити наступні висновки та надати пропозиції:

1. Теоретичні норми щодо кредиторської заборгованості потребують удосконалення. Норми НП(С)БО 11 «Зобов'язання» доцільно доповнити визначенням поняття «кредиторська заборгованість», а також надати чітке розмежування термінів «зобов'язання» та кредиторська заборгованість.

2. Визначено, що головною метою управління кредиторською заборгованістю підприємства є оптимізація її розміру, визначення джерел та скорочення строків погашення; фінансова стабільність підприємства неможлива без своєчасного погашення кредиторської заборгованості.

3. Дослідження чинної облікової практики ТОВ «НВП Енергостатус» показало, що доцільно включити в облікову систему підприємства запропоновані аналітичні субрахунки третього порядку, які забезпечуватимуть відповідний рівень деталізації обліку кредиторської заборгованості за термінами погашення для формування ефективних управлінських рішень. Відповідно до визначеної класифікації кредиторської заборгованості рекомендується ввести на ТОВ «НВП Енергостатус» такі субрахунки:

- 63.1.1 Заборгованість, термін сплати якої не настав;
- 63.1.2 Прострочена кредиторська заборгованість;
- 63.1.3 Заборгованість, строк позовної давності якої минув.

4. Для підвищення контролю та ефективного управління зобов'язаннями підприємства рекомендовано скласти розроблену відомість аналітичного обліку кредиторської заборгованості в розрізі термінів виникнення.

5. Дослідження методики бухгалтерського обліку на ТОВ «НВП Енергостатус» показало, що практиці, для полегшення обліку та пришвидшення зведення даних на підприємстві не використовується субрахунок 371 «Розрахунки за виданими авансами». Відповідно на субрахунок 631 може

утвориться дебіторська заборгованість. З методологічної точки зору – це некоректне використання Плану рахунків. Адже Субрахунок 631 – є пасивний. Але з точки зору зручності обліку та швидкого отримання інформації про залишки заборгованості конкретного постачальника – це є доцільним. Адже за одним і тим же постачальником по різних договорах (рахункам) може існувати як дебіторська заборгованість так і кредиторська. При складанні Балансу залишки за рахунком 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» показуються підприємством розгорнуто, і таким чином не спотворюються фінансова звітність підприємства. Вважаємо, що внесення змін плану рахунків сприятиме вдосконаленню обліку розрахунків та надання достовірної інформації для прийняття управлінських рішень.

6. Наступним неоднозначним питанням обліку поточних зобов'язань – є практика використання субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» для відображення підприємствами зобов'язань за отримані послуги від сторонніх організацій (наприклад перевезення, навантаження, тощо). Це призводить до того, що у фінансовій звітності кредиторська заборгованість за такі послуги відображається у складі інших поточних зобов'язань (рядок Балансу 1690 «Інші поточні зобов'язання»). Вважаю, що заборгованість за отримані послуги у даному випадку є зобов'язанням перед постачальниками і тому логічно обліковувати її на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та включатис до рядка Балансу 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги».

7. На ТОВ «НВП Енергостатус» результати аналізу показали, перевищення кредиторської заборгованості порівняно із дебіторською. Але невелика частка простроченої заборгованості в загальній сумі – підтверджує існування ефективного механізму управління заборгованістю на підприємстві. На користь фінансової стабільності підприємства говорить і факт його прибутковості. Дослідження фінансової звітності показало стабільне отримання прибутку на протязі 2018 – 2020 років. Тобто ТОВ «НВП Енергостатус» максимально ефективно використовувало дебіторську заборгованість як

інструмент збільшення рівня продаж та відповідного зменшення кредиторської заборгованості.

8. Аналіз кредиторської заборгованості здійснювався з використанням різних методів та прийомів аналізу. Можна зробити припущення, що використання описаних в економічній літературі методик не завжди дає змогу однозначно оцінити стан кредиторської заборгованості, а також ступінь її впливу на фінансову стійкість. Дуже багато залежить від індивідуальних особливостей та специфіки роботи окремо підприємства.

9. Ефективність управління кредиторською заборгованістю може бути вищою за рахунок: формування дієвої фінансової політики спрямованої на використання позикових фінансових ресурсів; систематичного проведення внутрішнього контролю, який дозволяє виявити недоліки в роботі та їх причини, розробити дієві заходи щодо усунення підстав виникнення простроченої кредиторської заборгованості і налагодити високопродуктивний процес господарської діяльності; регулярного здійснення аналізу кредиторської заборгованості та фінансового стану підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз господарської діяльності: навч. Посібник за заг. Ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової (З грифом Міністерства освіти і науки України, Лист №1/11-19749 від 21.12.2012 р.). К.: Центр учбової літератури, 2013. 384 с.
2. Біляк М. Д. Управління кредиторською заборгованістю підприємств. Фінанси України. 2008. № 12. С. 24-36.
3. Бондаренко О.М, Матвеева О.М., Ковальова В.Ю. Облік, аудит та управління кредиторською заборгованістю. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/195/187> (дата звернення: 18.05.2021р.).
4. Бондаренко О.М., Ковальова В.Ю. Проблемні питання обліку списаної кредиторської заборгованості. Науковий журнал «*Virtus*». 2020. №44. С. 271-274. URL: <http://virtus.conference-ukraine.com.ua/Journal44.pdf> (дата звернення: 18.05.2021р.).
5. Боярова О.А. Організація бухгалтерського обліку діяльності суб'єктів господарювання. Конспект лекцій. Модуль 1. Облік зобов'язань. Навчальний портал НУБіП. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/resource/view.php?id=182090&forceview=1> (дата звернення 23.05.2021р.).
6. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. Житомир: ПП «Рута», 8-ме. 2009 р. 912 с.
7. Бутинець Ф.Ф., Горещька Л.Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах. Навчальний посібник. Житомир: ПП «Рута». 2003. 544 с.
8. Владика О.Є. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. «*Молодий вчений*». 2016. № 12.1 (40).

- URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12.1/159.pdf> (дата звернення 21.05.2021р.).
9. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2009. №5. С. 40–44.
  10. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. Практичний посібник К.: Лібра, 2014. 880 с.
  11. Гончарук Р.П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. *Вісник ЖДТУ*. 2012 рік. № 1 (59). URL: [https://doi.org/10.26642/jen-2012-1\(59\)%20%D0%A7.1-48-51](https://doi.org/10.26642/jen-2012-1(59)%20%D0%A7.1-48-51).
  12. Горлачук В.В., Коваленко О.Ю., Белінська С.М. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства. Навчальний посібник. 2013. 308 с.
  13. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 20.05.2021р.).
  14. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ/fin/sbp/sbp_u/sbp_119_u.htm (дата звернення: 21.05.2021).
  15. Дячук О. В., Новодворська В. Місце кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. *Економічні науки*. Сер.: Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(3). С. 243-251. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10%283%29__42 (дата звернення: 22.05.2021р.).
  16. Дячук О. В., Новодворська В. Місце кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. *Економічні науки*. Сер.: Облік і фінанси. 2013. Вип. 3. Т. 10. С. 243–251.
  17. Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. URL: <https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search> (дата звернення 20.05.2021р.).

18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затверджена наказом Міністерства фінансів України №291 від 30.11.1999р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 20.05.2021р.).
19. Кесарчук Г.С., Мошак І.В. Поточні зобов'язання: економічна суть, класифікація та їх оцінка. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016 рік. Серія Економіка. Випуск 1(47). Т.2. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/> (дата звернення: 01.06.2021р.).
20. Кобилецький В. Р.. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості. Онлайн – журнал «*Financial Analysis online*». URL: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikiv/294-oborotnist-kreditorskoji-zaborgovanosti> (дата звернення: 01.06.2021р.).
21. Косова Т.Д., Ярошевська О.В., Соломіна Г.В. Діагностика і регулювання фінансового потенціалу суб'єктів господарювання в системі стратегічного антикризового управління. *Економіка та держава*. 2020. №4. С. 14-18.
22. Косова Т.Д., Ярошевська О.В., Соломіна Г.В. Фінансова діагностика і регулювання потенціалу стратегічного розвитку корпоративних підприємств. *Ефективна економіка*. 2020. №4. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2020/4.pdf (дата звернення: 28.05.2021р.).
23. Косяк А. П., Гордієнко Н.І. Конспект лекцій з дисципліни «Бухгалтерський облік II» для студентів 2 і 3 курсів денної та заочної форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки «бакалавр» напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит». Харків. ХНУМГ ім. О.М. Бекетова. 2017. 202 с.
24. Кручак Л. В. Методика аналізу дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Економіка і менеджмент. Вип.22.

2016. С. 161-165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_22_37 (дата звернення: 02.06.2021р.).
25. Лень В.С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: Навчальний посібник. Видання третє. К.: Центр учбової літератури. 2008. 608 с.
26. Маркус О.В., Романюк І.О. «Напрями удосконалення управлінського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками як інструмента контролю платоспроможності підприємства». *Ефективна економіка*. 2014. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3024> (дата звернення: 30.05.2021р.).
27. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності. Затверджено Наказом Міністерства фінансів України 28.03.2013 № 433 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv> (дата звернення 22.05.2021р.).
28. Наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2000 року N 356 «Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0356201-00> (дата звернення 21.05.2021р.).
29. Організація і методика економічного аналізу: Навч. Посіб. за ред. Косової Т.Д. (З грифом Міністерства освіти і науки України, Лист №1/11-93 від 06.01.2011 р.). К.: Центр учбової літератури, 2012. 528 с.
30. Партин Г.О., Загородній А.Г. Управлінський облік. Навчальний посібник. 2-ге видання. Випр. I доп. К.: Знання. 2007 рік. 303 с.
31. Петренко Н.І. Документування операцій з пасивами підприємства. Фаховий науковий журнал «Економіка: реалії часу». №2(3). 2012 рік. URL: <https://economics.opu.ua/files/archive/2012/No2/141-146.pdf> (дата звернення: 02.06.2021р.).
32. План рахунків бухгалтерського обліку капіталу, зобов'язань і господарський операцій підприємств і організацій. Затверджений наказом

- Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення 20.05.2021р.).
33. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі зм. I доп.). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 20.05.2021р.).
34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства Фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>. (дата звернення: 21.05.2021р.).
35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Затверджено наказом Міністерства Фінансів України № 20 від 31.01.2000р., зі змінами та доповненнями. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 21.05.2021р.).
36. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». Затверджено Наказом Міністерства Фінансів України № 290 від 29.11.99р.. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 21.05.2021р.).
37. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Затверджено Наказом Міністерства Фінансів України N 318 від 31.12.99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 23.05.2021р.).
38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність», затверджене Наказом Міністерства Фінансів України № 628 від 27.06.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text> (дата звернення: 21.05.2021р.).
39. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність». Затверджено Наказом Міністерства Фінансів України № 39 від

- 25.02.2000р.. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 21.05.2021р.).
40. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене наказом Мінфіну України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 22.05.2021р.).
41. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 20.05.2021р.).
42. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 року N 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення 21.05.2021р.).
43. Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці: Наказ Державного комітету статистики України від 05 грудня 2008 року № 489. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 22.05.2021р.).
44. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 8 липня 2010 року № 2464-VI . URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.05.21р.).
45. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2374-III. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.05.21р.).
46. Про цінні папери і фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.05.21р.).
47. Сердинська В.М., Загородна О.М., Федорович Р.В. Економічний аналіз. Навчальний посібник. Тернопіль. Видавництво Астон. 2010. 465с.
48. Скоробогата Л.В., Овод Л.В., Литвинчук Т.В., Валькова Н.В. Дистанційний курс «Бухгалтерський облік». Хмельницький національний

- університет. URL: http://dn.khnu.km.ua/dn/k_default.aspx?M=k0676&T=intro&st=0&L=1 (дата звернення 22.05.2021р.).
49. Слюсаренко В.Є. Практикум з бухгалтерського обліку : навч. – практ. Посібник. 2016. 224 с.
  50. Фінансовий аналіз: Навч. Посіб. за ред. Косової Т.Д., Сіменко І.В. (З грифом Міністерства освіти і науки України, Лист №1/11-564 від 18.01.2012 р.). К.: Центр учбової літератури, 2013.440 с.
  51. Хохлов М. П., Корнієнко О. С. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Економіка та управління підприємствами. 2017. Вип. 10. С. 402–407.
  52. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 20.05.2021р.).
  53. Kovaleva V.Y. Use of International experience in National Standarts for accounting of account payeble. «Current problems and trends in the development of accounting and audit: Abstracts of X International scientific-practical online conference (April 15, 2021). Pp. 32-33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv> (дата звернення 22.05.2021р.).

